



Protokoll

BISPEMØTET 2007

Oslo 23. – 24. januar 2007

Oslo 26. – 29. mars 2007

Oslo 27. september – 2. oktober 2007

Produsert av Bispemøtet 2007.

Bestilles fra:
Kirkerådets materiellekspedisjon
Postboks 799 Sentrum
0106 Oslo
Tlf. 23081200
Faks: 23081201
Epost: materiell@kirken.no

Innhold

PROTOKOLL FRA BISPEMØTET 23. – 24. JANUAR 2007.....		5
BM 01/07	FREMTIDIG VISITASORDNING. OPPNEVNING AV ARBEIDSGRUPPE	7
BM 02/07	UTVIKLINGSPROGRAM FOR PROSTER	8
BM 03/07	PRESTENES BOLIGORDNING	9
BM 04/07	REVISJON AV BISPEMØTETS RETNINGSLINJER FOR ORDINASJON	10
BM 05/07	SOKNEPRESTKURSENE FREMTID	11
BM 06/07	HOMOFILISAKEN	12
BM 07/07	STAT OG KIRKE.....	13
BM 08/07	ORIENTERINGER OG REFERATSAKER.....	14
BM 09/07	MØTEPLANEN	16
PROTOKOLL FRA BISPEMØTET 26. – 29. MARS 2007.....		17
BM 10/07	MØTE MED KIRKESTATSRÅDEN	19
BM 11/07	MILJØUTFORDRINGENE	20
BM 12/07	DE FUNKSJONSHEMMEDE I KIRKEN	21
BM 13/07	DET KIRKELIGE TILSYN	23
BM 14/07	REFORM AV GUDSTJENESTELIVET. ORIENTERING FRA NEMND FOR GUDSTJENESTELIV	24
BM 15/07	REVISJON AV BISPEMØTETS RETNINGSLINJER FOR ORDINASJON	25
BM 16/07	ORDINASJONSSAMTALEN. ERFARINGSDELING	27
BM 17/07	KONTAKTPERSONORDNINGEN I OVERGREPSSAKER	28
BM 18/07	FREMTIDIG ORDNING AV PRESESFUNKSJONEN.....	30
BM 19/07	FORMÅLET FOR SKOLE OG BARNEHAGE.....	31
BM 20/07	FELLES EKTESKAPSLØV FOR HETEROFILE OG HOMOFILE PAR	32
BM 21/07	UTVIDET MANDAT FOR TEOLOGISK NEMND.....	33
BM 22/07	REGLER FOR BISPENOMINASJON M. V.....	34
BM 23/07	ORIENTERINGER OG REFERATSAKER.....	35
BM 24/07	MØTEPLANEN	37
BM 25/07	UTVIDELSE AV STYRINGSGRUPPEN FOR ARBEIDSVEILEDER-UTDANNING (AVU) MED REPRESENTANT FRA KA	38

PROTOKOLL FRA BISPEMØTET 27. SEPTEMBER – 2. OKTOBER 2007	39
BM 26/07	BISPEMØTET OG MILJØUTFORDRINGEN 41
BM 27/07	VOLD MOT BARN 43
BM 28/07	VIGSLING OG ANSETTELSE AV HOMOFILE I PARTNERSKAP..... 45
BM 29/07	DELEGASJON AV BISKOPENS MYNDIGHET TIL PROST OG STIFTS DIREKTØR 47
BM 30/07	NY EKTESKAPSLOV: HØRINGSUTTALELSE 48
BM 31/07	BISKOPENS TILSYNSTJENESTE 56
BM 32/07	REFORM AV GUDSTJENESTELIVET 58
BM 33/07	PASTORALTEOLOGISKE UTFORDRINGER. MINISEMINAR I SAMARBEID MED FAKULTETENE..... 59
BM 34/07	TILSETTING AV NY GENERALSEKRETÆR 60
BM 35/07	REGLER FOR NOMINASJON OG UTNEVNING AV BISKOP (KM-SAK) 61
BM 36/07	FORVALTNING AV PRESTEBOLIGENE. SAMTALE MED OVF 62
BM 37/07	BISKOPENES VIGSLINGSPRAKSIS..... 63
BM 38/07	KONTAKTPERSONORDNINGEN 64
BM 39/07	ENDRINGER I BISPEMØTETS FORRETNINGSORDEN 65
BM 40/07	ENDRING I VTP-GRUNNREGLENE..... 67
BM 41/07	ORIENTERINGER OG REFERATSAKER..... 68
BM 42/07	MØTEPLANEN 70
BM 43/07	MØTE MED DOMPROSTENE..... 71
BM 44/07	OPPNEVNINGER..... 72
BM 45/07	STØTTE TIL DEMOKRATIBEVEGELSEN I BURMA..... 73

Protokoll fra bispemøtet 23. – 24. januar 2007

Møtet fant sted i Gjestehuset Lovisenberg i Oslo.

Disse deltok i møtet:

Biskop Olav Skjevesland, Agder og Telemark, Bispemøtets preses

Biskop Laila Riksaasen Dahl, Tunsberg, Bispemøtets visepreses

Biskop Finn Wagle, Nidaros

Biskop Ole D. Hagesæther, Bjørgvin

Biskop Ernst Baasland, Stavanger

Biskop Ole Christian M. Kvarme, Oslo

Biskop Per Oskar Kjølaas, Nord-Hålogaland

Biskop Helga Haugland Byfuglien, Borg

Biskop Solveig Fiske, Hamar

Fungerende biskop Tor Berger Jørgensen, Sør-Hålogaland

Fungerende biskop Øystein Bjørdal, Møre

Møtet ble ledet av Bispemøtets preses Olav Skjevesland.

Generalsekretær Knut Erling Johansen var sekretær for møtet.

Saksliste

BM 01/07	FREMTIDIG VISITASORDNING. OPPNEVNING AV ARBEIDSGRUPPE	7
BM 02/07	UTVIKLINGSPROGRAM FOR PROSTER	8
BM 03/07	PRESTENES BOLIGORDNING	9
BM 04/07	REVISJON AV BISPEMØTETS RETNINGSLINJER FOR ORDINASJON	10
BM 05/07	SOKNEPRESTKURSENE FREMTID	11
BM 06/07	HOMOFILISAKEN	12
BM 07/07	STAT OG KIRKE	13
BM 08/07	ORIENTERINGER OG REFERATSAKER	14
BM 09/07	MØTEPLANEN	16

Sak BM 01/07

Fremtidig visitasordning. Oppnevning av arbeidsgruppe

Gjeldende visitasreglement for Den norske kirke er gitt ved kgl. resolusjon 26. juni 1987. Bispemøtets arbeidsutvalg har ved flere anledninger drøftet behovet for å revidere reglementet. Behovet for revisjon har også vært tematisert i flere bispemøter. Kirkeloven av 1996 har medført endringer i den kirkelige organisasjon som ikke er innreflektert i visitasreglementet. Særlig gjelder dette fellestrådets myndighetsområde i den lokale kirke. Mens gjeldende visitasreglement forutsetter prestegjeldet som geografisk enhet, medfører ny organisering av prestetjenesten at denne enheten ikke får samme betydning som tidligere. Endringer i prestens rolle og tjenesteoppgaver påkaller også en ny gjennomtenkning visitaspraksis og visitasreglement.

Bispemøtet oppnevner biskop Ernst Baasland til å lede en arbeidsgruppe som skal utrede fremtidig ordning av bispevisitas. Arbeidsutvalget oppnevner de øvrige medlemmer av gruppen langs de linjer som fremkom under drøftingen.

Arbeidsgruppen gis følgende mandat:

Arbeidsgruppen skal gi en vurdering av dagens visitaspraksis og gjeldende reglement for bispevisitas. Den skal utrede behovet for endringer i visitaspraksis og –reglement og fremme et helhetlig forslag til fremtidig visitasordning.

I denne forbindelse bes arbeidsgruppen om å vurdere:

- geografisk enhet som ramme om visitasen,
- forholdet mellom bispevisitas, prostebesøk og andre arbeidsformer i regi av prost og biskop,
- forholdet til kommunen, skolen og andre institusjoner og virksomheter i lokalsamfunnet,
- behovet for enhetlig visitaspraksis, sett i relasjon til ulikheter mellom landsdeler, bispedømmer og lokalkirkelige enheter,
- forberedelse og oppfølging av visitas,
- egnet styringsverktøy for visitas,
- verktøy for idé-, ressurs- og erfaringsutveksling vedrørende visitas.

Det bør arrangeres en konsultasjon for å hente inn erfaringer og vurderinger som kan være av betydning for utredningsarbeidet.

Arbeidsgruppen bes fullføre sitt arbeid innen utgangen av 2008.

Sak BM 02/07

Utviklingsprogram for proster

På bakgrunn av samtaler mellom departementet og Bispemøtet la avdelingsdirektør Anne-Lise Brodtkorb under høstmøtet 2006 frem en skisse til et nasjonalt utviklingsprogram for proster. Departementet og Bispemøtet skal i fellesskap forestå programmet (BM 16/06). Bispemøtet stilte seg utgangspunktet positivt til departementets skisse, men ba om å få et noe mer utarbeidet forslag som kunne behandles på neste bispemøte.

I brev fra departementet forelå til dette møtet et konkret forslag til utviklingsprogram for proster, med forslag om organisering, omfang, innhold, arbeidsformer og finansiering.

1. Bispemøtet ser det som mest formålstjenlig at utviklingsprogrammet nedkortes noe i tid i forhold til det fremlagte forslaget. Programmet bør starte med landskonferanse for proster våren 2008, med to tre-dagers samlinger henholdsvis høsten 2008 og våren 2009. Bispemøtet støtter forslaget om å organisere programmet slik at samlingene arrangeres regionsvis, etter den inndeling som gjelder for "Veien til prestatjeneste".
2. I forhold til det fremlagte forslaget ønsker Bispemøtet at programmets pastorale profil styrkes. Til å utvikle og forberede programmet nærmere foreslår Bispemøtet en arbeidsgruppe bestående av biskop Ole D. Hagesæther (leder), domprost Øystein Bjørdal, stiftsdirektør Siv Birkeland, avdelingsdirektør Anne-Lise Brodtkorb og generalsekretær Knut Erling Johansen.
3. Det foreslås at landskonferansen for proster legges til Stavanger i tiden 8. – 10. april 2008. Til å forberede konferansen foreslår Bispemøtet en arbeidsgruppe bestående av biskop Ernst Baasland, domprost Herborg Finnset Heiene og prost Tor Singsaas, sammen med departementets representant.

Sak BM 03/07

Prestenes boligordning

Bispemøtet hadde høsten 2005 en samtale om erfaringene som bispedømmene for tiden har med bopliktordningen for prester, herunder praktiseringen av fritak. Det ble konkludert med at Bispemøtet ønsket en dialog med involverte parter når det gjelder bopliktordningen, og at en i første omgang ville samtale med departementet om saken. Biskop Ole D. Hagesæther ble bedt om å forestå denne kontakten (BM 31/05).

Saken ble fulgt opp høsten 2006 (BM 22/06), både på grunnlag av notat fra Hagesæther og vedtaket som Den norske kirkes presteforening i mellomtiden hadde fattet på generalforsamlingen i september 2006. Hagesæther ble bedt om å videreføre samtalene med involverte instanser. Notat fra disse samtalene ble fremlagt i møtet.

1. Bispemøtet vil videreføre sin kontakt med involverte instanser, bl. a. med sikte på en mest mulig formålstjenlig praktisering av gjeldende boligordning for prestene. Bopliktordningen er en del av arbeidsforholdet så lenge ordningen eksisterer. Biskop Hagesæther ivaretar fortsatt kontaktarbeidet på vegne av Bispemøtet.
2. Bispemøtet er tilfreds med at presteboligene som eies av Opplysningsvesenets fond, generelt har fått et bedret vedlikehold og en økt standard gjennom de siste årene. Det er imidlertid fortsatt behov for å styrke den regionale forvaltning av fondets boliger, særlig ved presteskifter.
3. Det vil om kort tid foreligge nye regler for refusjonsordning for de kommunale presteboligene. Bispemøtet forutsetter at de foreslåtte endringene vil føre til et markert bedre vedlikehold av disse boligene. Biskopene vil i sin kontakt med kommunene be om at det utarbeides helhetlige planer for vedlikehold og oppgradering av presteboligene på grunnlag av de nye refusjonsreglene.

Sak BM 04/07

Revisjon av Bispemøtets retningslinjer for ordinasjon

I medhold av tjenesteordning for biskoper § 8 tredje ledd fastsetter Bispemøtet regler som utfyller tjenesteordningens bestemmelse om ordinasjon i særlige tilfeller hvor ordinanden ikke er tilsatt i ordnet kirkelig stilling. Bispemøtets retningslinjer for ordinasjon er fra 1990 (BM 17/90).

Bispemøtet drøftet høsten 2005 utredningen fra det såkalte Osberg-utvalget, som bl. a. gav anbefalinger vedrørende ordningen med at biskopen i særlige tilfeller kan gi ikke-ordinerte personer fullmakter til å utføre oppgaver som normalt tilligger ordinert prest. Utredningen foranlediget en generell drøfting av behovene for en styrket prestatjeneste i Den norske kirke (BM 22/05).

Som et av flere tiltak vedtok Bispemøtet i samme sak at det ville foreta en gjennomgang av sine retningslinjer for ordinasjon.

Til møtet forelå det et forslag til reviderte retningslinjer.

Bispemøtet vil be om en uttalelse fra prestenes tjenestemannsorganisasjoner til det foreliggende forslaget før det treffes vedtak i saken. Det tas sikte på å ferdigbehandle saken i neste bispemøte.

Sak BM 05/07

Sokneprestkursenes fremtid

Årlig kurs for nytilsatte sokneprester (SPK) har vært holdt siden 1993. Presteforeningen har planlagt og gjennomført kursene. Siden 1998 har Bispemøtet hatt styringsansvaret for SPK, slik at Presteforeningen formelt arrangerer kursene på oppdrag fra Bispemøtet. Styringen har vært ivaretatt ved at en biskop oppnevnt av Bispemøtet tiltrer Presteforeningens fagråd når SPK planlegges. Biskopen har også deltatt i gjennomføringen av kursene.

I 2005 kom det ny tjenesteordning for proster og revidert tjenesteordning for menighetsprester. Regelendringene innebærer en ny organisering av prestatjenesten med en styrket ledelse i regi av prosten.

I lys av disse endringene drøftet Bispemøtet spørsmålet om sokneprestkursenes fremtid. Det ble besluttet å videreføre disse kursene inntil det er høstet flere erfaringer med prostereformen og endret organisering av prestatjenesten (BM 11/05). Arbeidsutvalget har besluttet at tiden er inne for å vurdere saken på nytt.

1. Bispemøtet avvikler med virkning fra 2008 ordningen med årlige kurs for nye sokneprester.
2. Midlene som har vært disponert til sokneprestkursene, nyttes i bispedømmene.
3. Den teologiske grunnutdanningen må heretter ta sikte på å utdanne *sokneprester*, med de praktisk-teologiske innsikter og ferdigheter som er nødvendige for denne tjenesten. Bispemøtet tar opp med de teologiske lærestedene behovet for å styrke den praktisk-teologiske utdanningen på dette punkt.

Sak BM 06/07

Homofilisaken

Kirkemøtet behandlet som orienteringsak under høstens kirkemøte uttalelsen fra Den norske kirkes lærenemnd om skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken (KM 03/06).

Kirkerådet vurderer nå hvordan saken skal behandles videre med sikte på eventuell realitetsbehandling i Kirkemøtet. Olav Skjevesland og Laila Riksaasen Dahl deltar i en arbeidsgruppe under Kirkerådet som forbereder saken.

Ole D. Hagesæther deltok i en Porvoo-konsultasjon om hvordan de ulike kirkene i fellesskapet arbeider med spørsmålene knyttet til homofili.

På bakgrunn av orienteringer fra Skjevesland, Riksaasen Dahl og Hagesæther hadde Bispemøtet en kort drøfting av saken.

Sak BM 07/07

Stat og kirke

Kirkemøtet vedtok høsten 2006 (KM 08/06) en uttalelse som ledd i høringen til utredningen fra Stat-kirke-utvalget (NOU 2006:2). Høringsfristen i saken utløp 31. desember 2006, og materialet analyseres av KIFO.

Seniorrådgiver i Kirkerådet Per Kristian Aschim orienterte om Kirkerådets arbeid med å følge opp vedtaket fra Kirkemøtet og gav en analyse av høringsmaterialet så langt dette er kjent. I sin innledning analyserte han også hvordan de ulike politiske partier og miljøer ser ut til å ville håndtere saken videre.

Bispemøtet drøftet saken kortfattet.

Sak BM 08/07

Orienteringer og referatsaker

Det ble gitt følgende orienteringer og referater:

Preses:

Arbeidet i Kirkerådet
Vedtak i Bispemøtets arbeidsutvalg
Nordisk bispemøte
Kongens 70-årsdag
Feiring av Edinburgh 1910-2010
Introduksjonsdag nye regelverk 14.02.07

Ernst Baasland:

Arbeidet i Mellomkirkelig råd

Øystein Bjørdal:

Adventsprogrammene i NRK
Føring av dåp som ikke er foretatt av prester i Den norske kirke
Gunnar Wemans bok om kirkerommets intensjoner, som en ressurs i kontakten med
Riksantikvaren (Gunnar Weman: *Nutida gudstjenst og medeltida kyrkorum*. Artos & Norma
Bokförlag. Skellefteå 2006)

Helga Haugland Byfuglien:

Personalsak
Arbeidet i Bostad-utvalget

Laila Riksaasen Dahl:

Personalsak
Arbeidet i gruppen som utreder fremtidig organisering av arbeidsgivermyndigheten i Den norske kirke

Solveig Fiske:

Personalsaker

Ole D. Hagesæther:

Arbeidet i referansegruppen vedrørende felles ekteskapslov for heterofile og homofile par

Per Oskar Kjølaas:

Verdensmiljødagen i Tromsø 3. juni 2007

Finn Wagle:

Arbeidet i FNs nasjonale miljøkomite
Ecumenical Assembly, Romania 2007
Kirkemedlemskap og presterettigheter

Generalsekretæren:

Bispemøtets virksomhetsplan for 2007

Søknader til Evalueringsnemnda

Oppfølgingskonsultasjon om ”tunge personalsaker”

Status i arbeidet med å utarbeide ny veiledning i overgrepssproblematikk.

Sak BM 09/07

Møteplanen

Bispemøtet fastsetter i hvert møte en plan for bispemøtene fremover. Allerede vedtatt plan bekreftes, evt. revideres.

Som del av planen fastsettes eventuelt også for andre aktiviteter i Bispemøtets regi.

Rullerende årsprogram for bispemøtene

- Møte 1: Siste hele uke i januar, fra tirsdag kl. 10 til onsdag kl. 16
- Møte 2: I uken før Palmesøndag, fra mandag fra kl. 10 til torsdag kl. 16
- Møte 3: I september/oktober, fra torsdag kl. 10 til tirsdag kl. 16, slik at tirsdagen blir første tirsdag i oktober.

Bispemøtet :

a) fastsetter følgende møteplan for årene 2007 - 2009:

2007

26. – 29. mars

27. september – 2. oktober, med oppfølgingskonsultasjon om tunge personalsaker 3. oktober

2008

22. – 23. januar i Kristiansand

10. – 13. mars i Oslo

2. – 7. oktober i Oslo

2009

27. – 28. januar i Tønsberg

30. mars – 2. april i Oslo

1. – 6. oktober i Oslo

b) foretar i perioden 30. april - 8. mai 2008 en studietur til Tyrkia (Istanbul og Kappadokia)

Protokoll fra bispemøtet 26. – 29. mars 2007

Møtet fant sted i Gjestehuset Lovisenberg i Oslo.

Disse deltok i møtet:

Biskop Olav Skjevesland, Agder og Telemark, Bispemøtets preses
Biskop Laila Riksaasen Dahl, Tunsberg, Bispemøtets visepreses
Biskop Finn Wagle, Nidaros
Biskop Odd Bondevik, Møre (26. - 27. mars)
Biskop Ole D. Hagesæther, Bjørgvin
Biskop Ernst Baasland, Stavanger
Biskop Ole Christian M. Kvarme, Oslo
Biskop Per Oskar Kjølaas, Nord-Hålogaland
Biskop Helga Haugland Byfuglien, Borg
Biskop Solveig Fiske, Hamar
Biskop Tor Berger Jørgensen, Sør-Hålogaland
Fungerende biskop Øystein Bjørdal, Møre (28. – 29. mars)

Møtet ble ledet av Bispemøtets preses Olav Skjevesland.

Generalsekretær Knut Erling Johansen var sekretær for møtet.

Saksliste

BM 10/07	MØTE MED KIRKESTATSRÅDEN.....	19
BM 11/07	MILJØUTFORDRINGENE.....	20
BM 12/07	DE FUNKSJONSHEMMEDE I KIRKEN.....	21
BM 13/07	DET KIRKELIGE TILSYN.....	23
BM 14/07	REFORM AV GUDSTJENESTELIVET. ORIENTERING FRA NEMND FOR GUDSTJENESTELIV	24
BM 15/07	REVISJON AV BISPEMØTETS RETNINGSLINJER FOR ORDINASJON	25
BM 16/07	ORDINASJONSSAMTALEN. ERFARINGSDELING.....	27
BM 17/07	KONTAKTPERSONORDNINGEN I OVERGREPSSAKER.....	28
BM 18/07	FREMTIDIG ORDNING AV PRESESFUNKSJONEN	30
BM 19/07	FORMÅLET FOR SKOLE OG BARNEHAGE.....	31
BM 20/07	FELLES EKTESKAPSLOV FOR HETEROFILE OG HOMOFIL PAR	32
BM 21/07	UTVIDET MANDAT FOR TEOLOGISK NEMND	33
BM 22/07	REGLER FOR BISPENOMINASJON M. V.....	34
BM 23/07	ORIENTERINGER OG REFERATSAKER.....	35
BM 24/07	MØTEPLANEN	37
BM 25/07	UTVIDELSE AV STYRINGSGRUPPEN FOR ARBEIDSVEI- LEDERUTDANNING (AVU) MED REPRESENTANT FRA KA.....	38

Sak BM 10/07

Møte med kirkestatsråden

Bispemøtet har et årlig møte med kirkestatsråden for å drøfte aktuelle saker

Statsråd Trond Giske deltok, sammen med statssekretær Randi Øverland, politisk rådgiver Trine Synøve Lie Larsen og ekspedisjonssjef Ole Herman Fisknes.

Følgende emner ble drøftet:

- a) Stat og kirke
- b) Trosopplæringsreformen
- c) Prostereformen
- d) Opplysningsvesenets fond
- e) Nye regler om opparbeidede pensjonsrettigheter: Mulige økonomiske konsekvenser for lokalkirkelig virksomhet
- f) Oppfølging av meldingen ”Kunsten å være kirke”

Sak BM 11/07

Miljøutfordringene

Biskopene har hver for seg en rekke engasjementer på miljø-feltet, i den senere tid særlig knyttet til klimaspørsmålene.

I anledning av at FNs klimapanel lanserte sin rapport i begynnelsen av februar, avgav Mellomkirkelig råd en uttalelse om klimaendringer og klimavern.

I tilknytning til Verdens miljødag vil Den norske kirke ved Nord-Hålogaland biskop arrangere en stort anlagt økumenisk gudstjeneste i Tromsdalen kirke 3. juni 2007. Erkebiskop Desmond Tutu og en rekke andre gjester fra inn- og utland vil delta i gudstjenesten. Den norske kirke vil også arrangere et eget seminar med unge deltakere i tilknytning Verdensmiljødagen.

Dette er noe av bakgrunnen for at biskopene hadde en bred gjensidig orientering og drøfting av miljøutfordringene.

Generalsekretær i Mellomkirkelig råd Olav Fykse Tveit og rådgiver i Kirkerådet Hans- Jürgen Schorre deltok i drøftingen.

Drøftingen vil bli videreført i et senere møte.

Sak BM 12/07

De funksjonshemmede i kirken

Kirkemøtet behandlet i 2006 Den norske kirke som arbeidsplass for mennesker med funksjonshemninger (KM 13/06). Kirkemøtets vedtak inneholder tre målsetninger:

- Minst 5 % av nytilsatte i kirken skal være personer med nedsatt funksjonsevne.
- Den norske kirke skal ha høy kompetanse i saker som gjelder tilsetning av funksjonshemmede og tilrettelegging av arbeidet for disse, og kirkelige arbeidsgivere skal ha en felles arbeidsgiverpolitikk på området.
- Den norske kirke skal fremstå som et forbilde i samfunnet når det gjelder tilsetning av personer med funksjonshemming.

Bispemøtet drøftet hvordan biskopene kan bidra til å følge opp Kirkemøtets vedtak. Drøftingen omfattet også andre aktuelle utfordringer som kirken stilles overfor i relasjon til de funksjonshemmede.

Rådgiver i Kirkerådet Torill Edøy og spesialprest ved Borg bispedømmekontor Tor Ivar Torgauten innledet til samtale og deltok i drøftingen.

Bispemøtet vil fremheve at alle mennesker er skapt i Guds bilde og har samme menneskeverd - uansett funksjonsevne. Både kirke og samfunn har derfor et ansvar for å legge til rette for at mennesker med funksjonshemming blir inkludert i fellesskapet.

Bispemøtet er glad for Omsorgsmeldingen som nylig ble lagt frem for Stortinget. I meldingen slås det fast at mennesker med psykisk utviklingshemning må sikres mulighet for å utøve sin tro eller sitt livssyn. Denne rettigheten legger et grunnlag for samarbeid mellom offentlige tjenesteytere og tros- og livssynssamfunnene for å ivareta en viktig side i et menneskes liv. Bispemøtet forventer at det stilles økte økonomiske ressurser til disposisjon for å gjennomføre Omsorgsmeldingen.

Retten til å utøve sin tro eller sitt livssyn innebærer at alle som ønsker å tilhøre kirken, må ha lik mulighet til å delta i gudstjenester, kirkelige handlinger og ulike former for samvær og aktiviteter. Mange funksjonshemmede trenger bistand og tilrettelegging for å kunne delta i den kirken de tilhører. Dette utfordrer Den norske kirke på mange plan, lokalt, på bispedømmenivå og på sentralkirkelig nivå.

Et praktisk problem er den fysiske tilgjengeligheten til kirkerommet. Dessverre er mange kirker fortsatt uten tilrettelegging for bevegelseshemmede. Biskopene vil ta opp dette i sitt tilsyn med menighetene. Bispemøtet vil videreføre sin kontakt med Riksantikvaren for å fremme en rask og smidig saksbehandling i slike saker.

Trosopplæringen og konfirmasjonstiden må tilrettelegges slik at også barn og ungdom med funksjonshemninger blir inkludert. I noen tilfeller vil dette være ressurskrevende. Det trengs en nærmere utredning av hvordan økonomiske ressurser kan tilføres og øremerkes for dette formålet.

Biskopene vil oppmuntre flere funksjonshemmede til å ta utdanning til kirkelig tjeneste.

Når det gjelder kirken som arbeidsplass for mennesker med funksjonshemninger, vil Bispemøtet bidra til å realisere Kirkemøtets vedtak fra 2006 i samarbeid med Kirkedepartementet, KA og Kirkerådet. Som tilsyn vil biskopene oppmuntre de kirkelige tilsettingsorganene til å tilsette flere funksjonshemmede. Prostene vil også være viktige ressurspersoner som kan gi veiledning til menigheter og rådsorganer.

Sak BM 13/07

Det kirkelige tilsyn

Bispemøtet har i de senere årene drøftet flere temaer knyttet til det kirkelige tilsyn, bl. a. spørsmålet om alternativt tilsyn ved "tilsynsfrasingelse" og tilsynets forhold til alternative menighetsdannelser.

Bispemøtet oppnådde ikke konsensus angående muligheten av å etablere alternative tilsynsordninger, og Bispemøtet har derfor unnlatt å fremme forslag om dette. Isteden har Bispemøtet henvist til muligheten for å delegerer tilsynsoppgaver til domprost eller prost i særlige tilfeller (BM 01/03).

I spørsmålet om alternative menighetsdannelser og valgmenigheter har Bispemøtet uttalt at også menighetsformer som supplerer den ordinære soknestruktur i Den norske kirke, vil være omfattet av biskopens tilsyn (BM 01/05).

Bispemøtet har imidlertid ikke konkludert når det gjelder hvilke embetsbærere som skal forstås som utøvere av tilsynsansvaret i kirken. En arbeidsgruppe (Sørebø-utvalget) avgav en utredning om dette temaet i 2002 ("Lokalt pastoralt tilsyn"). Bispemøtet har hatt en prosedyremessig behandling av utredningen, samt arrangert en konsultasjon viet spørsmålsstillinger i utredningen, men har ikke konkludert i de spørsmålene som utredningen drøfter.

Det arbeides nå på ulike hold med ordningsmessige spørsmålsstillinger som også aktualiserer forståelsen av tilsynet. En sentral spørsmålsstilling er fremtidig ordning av arbeidsgiveransvaret i Den norske kirke, som utredes av en arbeidsgruppe under KA – Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon. Kirkerådet har dessuten startet et arbeid med en rekke andre kirkeordningsmessige spørsmål som berører tilsynsforståelsen.

På grunnlag av et saksnotat hadde Bispemøtet en drøfting av tilsynsforståelsen med særlig henblikk på spørsmålsstillingene nevnt ovenfor. Drøftingen videreføres på neste møte.

Sak BM 14/07

Reform av gudstjenestelivet. Orientering fra Nemnd for gudstjenesteliv

Kirkerådet vedtok i september 2003 å igangsette en reform av høymessen. Kirkerådet har oppnevnt Nemnd for gudstjenesteliv (NFG) til å forberede reformen. Reformen omfatter høymesseliturgien, nattverdliturgien, dåpsliturgien, salmene og lesningene. Nemnda har fem underutvalg som arbeider med delområder av mandatet.

NFG ved sin leder biskop Finn Wagle og ved sekretæren, seniorrådgiver i Kirkerådet Åge Haavik, gav en grundig orientering om nemndas arbeid.

Bispemøtet minner om at endringer i kirkens liturgier er læresak, og at biskopene og Bispemøtet etter gjeldende regler har en sentral rolle når nye liturgier skal fastsettes av Kirkemøtet.

Også i kommende møter ønsker Bispemøtet å orienteres om utredningsarbeidet og få anledning til en uformell drøfting av foreløpige liturgiforslag, før Bispemøtet har sin formelle behandling av saken.

Bispemøtet har merket seg diskusjonene rundt foreslåtte endringer i dåpsliturgien og når det gjelder syndsbejvningens plass og utforming i høymessen. Endringer som er foreslått, aktualiserer bl. a. menneskesynet og syndsforståelsen. Bispemøtet forutsetter at de forslagene som legges frem av nemnda, gis en grundig teologisk motivering utifra vår kirkes læregrunnlag.

Bispemøtet har satt i gang en utredning av hvordan kirken kommuniserer sitt menneskesyn (jf BM 13/06). Det vil være tjenlig om dette utredningsarbeidet og liturgiarbeidet i regi av NFG kommer i inngrep med hverandre.

NFG legger til grunn at de nye liturgiene skal være involverende, fleksible og stedege. Bispemøtet stiller seg positivt til dette, men erkjenner at liturgisk fleksibilitet og mangfold vil stille nye krav til biskopens tilsynsansvar i forhold til menighetenes gudstjenesteliv.

Bispemøtet vil påpeke at de nye liturgiske ordningene vil kreve økt liturgisk kompetanse, særlig hos prestene og kantorene. Derfor bør både liturgikk-undervisningen i presteutdanningen og liturgisk etter- og videreutdanning styrkes. Videre bør det utarbeides en strategi for gjennomføring av reformen i det enkelte bispedømme, slik at gudstjenestereformens intensjoner kan virkeliggjøres i menighetene.

Sak BM 15/07

Revisjon av Bispemøtets retningslinjer for ordinasjon

I medhold av tjenesteordning for biskoper § 8 tredje ledd fastsetter Bispemøtet regler som utfyller tjenesteordningens bestemmelse om ordinasjon i særlige tilfeller hvor ordinanden ikke er tilsatt i ordnet kirkelig stilling. Gjeldende retningslinjer for ordinasjon fastsatt av Bispemøtet er fra 1990 (BM 17/90).

Bispemøtet drøftet høsten 2005 utredningen fra det såkalte Osberg-utvalget, som bl. a. gav anbefalinger vedrørende ordningen med at biskopen i særlige tilfeller kan gi ikke-ordinerte personer fullmakter til å utføre oppgaver som normalt tilligger ordinert prest. Utredningen foranlediget en generell drøfting av behovene for en styrket prestedtjeneste i Den norske kirke (BM 22/05).

Som ett av flere tiltak vedtok Bispemøtet i samme sak at det ville foreta en gjennomgang av sine retningslinjer for ordinasjon.

Bispemøtet behandlet et forslag til reviderte retningslinjer i januar 2006 (BM 04/07). Det ble da besluttet å be om en uttalelse fra prestenes tjenestemannsorganisasjoner til det foreliggende forslaget før det ble truffet endelig vedtak i saken.

Til møtet denne gang forelå en uttalelse fra Presteforeningen, som stiller seg positiv til forslaget, med unntak av åpningen som gis for ordinasjon til ulønnet prestedtjeneste.

Bispemøtet fastsetter følgende retningslinjer for ordinasjon, i medhold av tjenesteordning for biskoper § 8 tredje ledd:

I.

Som hovedregel forutsetter ordinasjon at ordinanden er tilsatt i fast prestestilling av bispedømmeråd, fellesråd, menighetsråd eller annen offentlig instans, eller at ordinanden er utnevnt til geistlig embetsstilling.

II.

Personer som oppfyller de forskriftsmessige kompetansekravene for tilsetting som menighetsprest, kan likevel ordineres til:

- a. tjeneste som *vikarprest*. Tjenesten skal være av minimum seks måneders varighet. Ordinanden skal i samtale gjøres kjent med og akseptere kirkens forventning om at vedkommende etter vikartjenestens utløp søker fast prestestilling eller på annen måte stiller seg til disposisjon for fortsatt prestedtjeneste.
- b. tjeneste som *feltprest* eller liknende. Forkynnelse og sakramentsforvaltning må utgjøre en vesentlig del av arbeidet. Ordinanden skal i samtale gjøres kjent med og akseptere kirkens forventning om at vedkommende søker fast prestestilling eller på annen måte stiller seg til disposisjon for fortsatt prestedtjeneste.

Arbeidsgiver (Feltprestkorpset) fremmer søknad om ordinasjon med opplysninger om tjenestens art, organisering og arbeidsoppgaver.

- c. prestatjeneste i forbindelse med fast stilling i *organisasjon, institusjon* e. l. utenom det offentlige. Forkynnelse og sakramentsforvaltning må utgjøre en vesentlig del av arbeidet. Tjenesten vil være å betrakte som prestatjeneste i Den norske kirke, og arbeidsgiver må akseptere biskopens rett og plikt til å føre tilsyn med den som ordineres. Arbeidsgiver fremmer søknad om ordinasjon med opplysninger om stillingens art, organisering og arbeidsoppgaver.
- d. prestatjeneste i forbindelse med fast stilling ved *utdanningsinstitusjon*. Forkynnelse og sakramentsforvaltning må utgjøre en vesentlig del av arbeidet. Tjenesten vil være å betrakte som prestatjeneste i Den norske kirke, og arbeidsgiver må akseptere biskopens rett og plikt til å føre tilsyn med den som ordineres. Arbeidsgiver fremmer søknad om ordinasjon med opplysninger om stillingens art, organisering og arbeidsoppgaver.

III.

Unntaksvis kan en person som oppfyller de forskriftsmessige kompetansekravene for tilsetting som menighetsprest, ordineres for å utføre ulønnet prestatjeneste uten at vedkommende er tilsatt i stilling som omtalt under I og II ovenfor. Det skal i slike tilfeller foreligge et særlig behov for supplerende prestatjeneste i et sogn eller prosti, som vedkommendes tjeneste knyttes til. Tjenesten bør ha en tidshorisont på minimum tre år, et avtalt minsteomfang og være av regelmessig karakter. Biskopens forventninger til tjenesten nedfelles i en skriftlig intensjonsavtale med den som ordineres. Biskopen skal se til at slik supplerende prestatjeneste ikke erstatter ordinære pretestillinger eller medfører forsinket utlysning av stillinger.

Sak BM 16/07

Ordinasjonssamtalen. Erfaringsdeling

Av tidshensyn ble saken utsatt til neste møte.

Sak BM 17/07

Kontaktpersonordningen i overgrepssaker

På bakgrunn av forslag i utredningen ”Retningslinjer og prosedyre for behandling av saker der det rettes anklage mot vigslet medarbeider om seksuelt misbruk og/eller grenseoverskridende seksuell adferd” (Modalsli-utvalget) vedtok Bispemøtet i 1996 å etablere en ordning med en kontaktperson som skal følge fornærmede i prosessen og gi støtte og veiledning. Ordningen ble opprettet i kraft av biskopenes tilsynsmyndighet (BM 02/96).

Bispemøtet har mottatt brev fra Samarbeidsrådet for overgrepssaker med forslag til endringer i kontaktpersonordningen som ble etablert i 1996.

I forslaget presiseres formålet med ordningen til å være et ”tilbud til kvinner og menn som har vært utsatt for seksuelle overgrep eller grenseoverskridende seksuell atferd fra en kirkelig tilsatt eller en frivillig kirkelig medarbeider. Ordningen skal bidra til å gi den enkelte utsatte profesjonell rådgivning for å få avklart ulike handlingsalternativer i den aktuelle situasjon og bidra med medmenneskelig støtte i den videre prosess.”

Det foreslås videre at kontaktpersonen oppnevnes for en fireårsperiode av Kirkens Ressurscenter etter forslag fra biskopen og KA – Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon.

Leder i Samarbeidsrådet, prost Ole Jakob Modalsli, deltok under drøftingen.

Bispemøtet slutter seg i hovedsak til de endringene i kontaktpersonordningen som Samarbeidsrådet for overgrepssaker foreslår. Kontaktpersonens oppdrag og arbeidsområde blir i forslaget tydeliggjort og avgrenset på en måte som vil styrke ordningen. Slik formålet med denne ordningen presiseres, vil det være tjenlig at ordningen ikke lenger har en formell tilknytning til arbeidsgivermyndighet og tilsyn. At ordningen eksplisitt skal omfatte begge arbeidsgiverområder i Den norske kirke, innebærer også en styrking av arbeidet på dette feltet.

Når Bispemøtet gir sin tilslutning til forslaget om at *kontaktpersonordningen* ikke lenger skal ha sitt grunnlag i biskopens tilsynsmyndighet, er dette imidlertid ikke slik å forstå at tilsynet generelt fraskriver seg myndighet og ansvar i overgrepssaker. Bispemøtet vil understreke at biskopen som tilsynsmyndighet også i fremtiden har rett og plikt til å gå inn i slike saker når dette etter biskopens vurdering er nødvendig.

Bispemøtet vil be om at følgende punkter i det foreliggende forslaget avklares:

- hvem som har det økonomiske ansvaret for de ulike elementer i ordningen,
- hvilke parter som skal inngå avtale om endret ordning,
- hvorvidt Ressurscenteret vil være bundet til å oppnevne kontaktperson blant de kandidater som biskop og KA foreslår,
- hvilken instans som skal offentliggjøre kontaktpersonene, og hvor disse skal kunngjøres.

Disse punktene må være avklart før Bispemøtet kan gi endelig tilslutning til endringene som foreslås. Bispemøtet ber derfor om å få tilbake et bearbeidet forslag fra Samarbeidsrådet.

Bispemøtet forutsetter at den eksisterende ordning med fagetiske personalråd i overgrepssaker på bispedømmenivå ikke berøres av endringene i kontaktpersonordningen.

Sak BM 18/07

Fremtidig ordning av presesfunksjonen

Bispemøtet hadde i mai 2005 en drøfting av presesfunksjonen. Møtet erkjente at tjenesten som preses er i utvikling, men fant ikke tiden inne for å foreta endringer i gjeldende ordning (BM 18/05).

Saken aktualiseres nå på nytt gjennom Kirkerådets arbeid med å utrede en fremtidig kirkeordning for Den norske kirke.

Bispemøtet hadde en foreløpig drøfting av hvordan presesfunksjonen skal organiseres i fremtiden, blant annet med bakgrunn i de erfaringene som er høstet med presesfunksjonen siden den ambulerende ordningen ble innført i 1998.

Bispemøtet vil be om at Kirkerådet inkluderer funksjonen som preses i de pågående utredningene av en fremtidig kirkeordning. Presesfunksjonen er ikke et internt anliggende for Bispemøtet og bør utredes som del av og i sammenheng med de øvrige kirkeordningstemaer som Kirkerådet nå arbeider med. Bispemøtet forutsetter at utredningen av fremtidig presesordning skjer i nært samarbeid med Bispemøtet.

Sak BM 19/07

Formålet for skole og barnehage

Regjeringen oppnevnte i mai 2006 et utvalg for gjennomgang av formålet med opplæringen og barnehagene (Bostad-utvalget). Biskop Helga Haugland Byfuglien er medlem av utvalget. Utvalget skal ha fullført sitt arbeid innen 1. juni 2007.

Utvalget fremla i januar 2007 sine foreløpige forslag til formål, med invitasjon til allmennheten om å respondere på forslagene innen 19. februar.

Selv om fristen for å respondere var gått ut, hadde Bispemøtet en drøfting av utvalgets foreløpige forslag. Direktør i Kirkerådet Jens-Petter Johnsen deltok under drøftingen.

Drøftingen foranlediget ikke noe protokollat.

Sak BM 20/07

Felles ekteskapslov for heterofile og homofile par

I regjeringens ”Soria Moria-erklæring” heter det at ”Regjeringen vil gå inn for endringer i ekteskapsloven som åpner for ekteskap mellom to av samme kjønn, med samme rettigheter som ekteskap mellom to av motsatt kjønn. Senterpartiets representanter i regjering og Storting stilles fritt i dette spørsmålet.”

Barne- og likestillingsdepartementet har fulgt opp erklæringen ved å igangsette et utredningsarbeid. I dette arbeidet skal følgende temaer vurderes særlig (delutredninger for de enkelte spørsmål):

- En filosofisk vurdering av ekteskapet
- Den norske kirkes vigselfrett
- Adopsjon
- Assistert befruktning til lesbiske par
- Endringer i barnelovens regler om farskap og foreldreansvar for homofile foreldre
- Internasjonale konsekvenser av innføring av en felles ekteskapslov.
- Oppheving av partnerskapsloven (innbefattet evt. ”konvertering” av partnerskap til ekteskap)

I tilknytning til departementets utredningsarbeid er det oppnevnt en referansegruppe med representanter fra berørte departementer, Den norske kirke, tros- og livssynssamfunn, Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring, Skeiv Ungdom, Foreningen for partnerskapsbarn, Likestillings- og diskrimineringsombudet, Norsk senter for menneskerettigheter og adopsjonsorganisasjonene.

Formålet med referansegruppen er å informere og innhente synspunkter.

Biskop Ole D. Hagesæther representerer Den norske kirke i referansegruppen.

Bispemøtet drøftet ulike sider av saken. Kirkerådets direktør Jens-Petter Johnsen deltok i drøftingen.

Bispemøtet ber om at arbeidsutvalget i samarbeid med Kirkerådet forbereder et møte mellom Bispemøtet og Kirkerådet med sikte på å avklare hvordan Den norske kirke skal forholde seg til et eventuelt lovforslag om felles ekteskapslovgivning for heterofile og homofile par, og hvordan høringsuttalelser og andre ytringer i saken eventuelt kan koordineres. Økumeniske dokumenter og materiale fra andre kirker om ekteskap og samliv innhentes som forberedelsesmateriale.

Videre finner Bispemøtet det ønskelig om Norges kristne råd, eventuelt i samarbeid med Den norske kirke, arrangerer en økumenisk konsultasjon av faglig karakter om de mange felles utfordringer som reises for kirkene dersom det vedtas en ny ekteskapslovgivning som bebudet av Regjeringen.

Sak BM 21/07

Utvidet mandat for Teologisk nemnd

Teologisk Nemnd er i dag en fagnemnd under Mellomkirkelig råd. Nemndas mandat er å utrede saker for rådet innenfor feltet økumenisk teologi. Nemndas arbeidsområde er altså ikke teologiske spørsmål generelt, slik navnet kan gi inntrykk av.

Kirkerådet og Mellomkirkelig råds administrasjon vurderer å utrede om mandatet for Teologisk Nemnd skal utvides til å gjelde hele bredden av teologiske spørsmål som skal til behandling i besluttede organer på sentralkirkelig nivå. I denne sammenheng vil det også bli vurdert om det skal foretas en strukturell endring, slik at nemnda blir en stående teologisk fagnemnd for Kirkerådet med underliggende fagorganer, og eventuelt også for Bispemøtet.

Bispemøtet stiller seg positivt til en videre utredning av saken langs de linjer som er antydnet ovenfor. Det forutsettes at Bispemøtet får saken til ny behandling når det foreligger nærmere forslag til mandat, strukturell plassering, sammensetning, oppnevningsprosedyre, arbeidsmåte mv.

Sak BM 22/07

Regler for bispenominasjon m. v.

Kirkerådet har i sak KR 09/07 vedtatt å utrede forslag til endringer i gjeldende regler for nominasjon m. v. av biskop.

Vedtaket innebærer på kort sikt å utrede en revisjon av gjeldende ordning på bakgrunn av erfaringene med prøveordningen. På lengre sikt vil Kirkerådet ha utredet en bispevalgordning.

Seniorrådgiver i Kirkerådet Per Kristian Aschim gav en bred orientering om Kirkerådets arbeid med saken og deltok i drøftingen.

Bispemøtet vil anmode Kirkerådet om å utrede flere modeller for bispevalg. Også en modell for bispevalg uten forutgående nominasjon bør utredes.

Prosess for utvelgelse og utnevning av biskop berører bispeembetet og Bispemøtet på en særlig måte. Bispemøtet ber derfor om å få saken til uttalelse på sitt høstmøte, før Kirkemøtets behandling av saken.

Sak BM 23/07

Orienteringer og referatsaker

Det ble gitt følgende orienteringer og referater:

Olav Skjevesland:

Arbeidet i Kirkerådet

Møte med fakultetslederne

Religiøs tilhørighet som tungtveiende hensyn i asyl-saker. Behov for ny henvendelse til Utlendingsnemnda?

Møte med Helsetilsynet om tilsynsforhold knyttet til sykehusprestene

Laila Riksaasen Dahl:

Bispemøtet som forum for høringssaker

Prosjektet Religionsmøte i menighet (ROM)

Arbeidet i Kontaktforum for ledelse og kompetanse (KLK)

Samtale med Det praktisk-teologiske seminar om oppfølging av nyutdannede i prestestilling

Ernst Baasland:

Arbeidet i Mellomkirkelig råd

VELKDs Klausurtagung 2007

Tor Berger Jørgensen:

Arbeidet i Samisk kirkeråd

Debatten etter bispevigslingen i Bodø

Besøk på Grønland og planlegging av Egede-jubileum i 2008

Ole D Hagesæther:

Møte med Opplysningsvesenets fonds direktør om forvaltningen av fondets boliger (oppfølging sak BM 03/07)

Per Oskar Kjølaas:

Verdensmiljødagen i Tromsø og gudstjenesten 3. juni 2007

Ole Chr Kvarme:

Søkere til prestestillinger som er løst fra eller har tapt retten til å utføre prestatjeneste
Anmeldelsessak

Generalsekretæren:

Sammensetning av arbeidsgruppen som skal utrede kirkens kommunikasjon av sitt menneskesyn (oppfølging BM 13/06)

Bruk av Bispemøtet til fotosesjoner o. l.

Sak BM 24/07

Møteplanen

Bispemøtet fastsetter i hvert møte en plan for bispemøtene fremover. Tidligere vedtatt plan bekreftes, evt. revideres. Som del av planen fastsettes eventuelt også tidspunkt for andre aktiviteter i Bispemøtets regi.

Rullerende årsprogram for bispemøtene

Møte 1: Siste hele uke i januar, fra tirsdag kl. 10 til onsdag kl. 16

Møte 2: I uken før Palmesøndag, fra mandag fra kl. 10 til torsdag kl. 16

Møte 3: I september/oktober, fra torsdag kl. 10 til tirsdag kl. 16, slik at tirsdagen blir første tirsdag i oktober.

Bispemøtet fastsetter/bekrefter følgende møteplan:

2007

27. september – 2. oktober,
med oppfølgingskonsultasjon om tunge personalsaker 3. oktober

2008

22. – 23. januar i Kristiansand
10. – 13. mars i Oslo
30. april - 8. mai: Studietur til Istanbul og Kappadokia
2. – 7. oktober i Oslo

2009

27. – 28. januar i Tønsberg
30. mars – 2. april i Oslo
22. – 23. juni i Oslo, fra kl. 10 første dag til kl. 13 siste dag. (Ekstraordinært møte viet forslagene i gudstjenestereformen)
1. – 6. oktober i Oslo

Sak BM 25/07

Utvidelse av styringsgruppen for arbeidsveilederutdanning (AVU) med representant fra KA

Bispemøtets styringsgruppe for arbeidsveilederutdanning (STAVU) anbefaler at styringsgruppen utvides med én representant fra KA – Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon (KA). Bakgrunnen for forslaget er at også diakoner og kateketer deltar i AVU-utdanningen. Det kan derfor vurderes som rimelig at fellesrådene som arbeidsgiver for disse tjenestegruppene gjennom KA får innflytelse på hvordan denne utdanningen styres.

Bispemøtet endrer reglene for sammensetning av STAVU, slik at styringsgruppen suppleres med en representant oppnevnt av KA.

Protokoll fra bispemøtet 27. september – 2. oktober 2007

Møtet fant sted i Gjestehuset Lovisenberg i Oslo.

Disse deltok i møtet:

Biskop Olav Skjevesland, Agder og Telemark, Bispemøtets preses

Biskop Laila Riksaasen Dahl, Tunsberg, Bispemøtets visepreses

Biskop Finn Wagle, Nidaros

Biskop Odd Bondevik, Møre

Biskop Ole D. Hagesæther, Bjørgvin

Biskop Ernst Baasland, Stavanger

Biskop Ole Christian M. Kvarme, Oslo

Fungerende biskop Herborg Finnset Heiene, Sør-Hålogaland

Biskop Helga Haugland Byfuglien, Borg

Biskop Solveig Fiske, Hamar

Biskop Tor Berger Jørgensen, Sør-Hålogaland

Møtet ble ledet av Bispemøtets preses Olav Skjevesland.

Generalsekretær Knut Erling Johansen var sekretær for møtet.

Det ble holdt pressekonferanse tirsdag 2. oktober 2007.

Saksliste

BM 26/07	BISPEMØTET OG MILJØUTFORDRINGEN	41
BM 27/07	VOLD MOT BARN	43
BM 28/07	VIGSLING OG ANSETTELSE AV HOMOFILE I PARTNERSKAP	45
BM 29/07	DELEGASJON AV BISKOPENS MYNDIGHET TIL PROST OG STIFTS DIREKTØR	47
BM 30/07	NY EKTESKAPSLOV: HØRINGSUTTALELSE	48
BM 31/07	BISKOPENS TILSYNSTJENESTE	56
BM 32/07	REFORM AV GUDSTJENESTELIVET	58
BM 33/07	PASTORALTEOLOGISKE UTFORDRINGER. MINISEMINAR I SAMARBEID MED FAKULTETENE.....	59
BM 34/07	TILSETTING AV NY GENERALSEKRETÆR	60
BM 35/07	REGLER FOR NOMINASJON OG UTNEVNING AV BISKOP (KM-SAK)	61
BM 36/07	FORVALTNING AV PRESTEBOLIGENE. SAMTALE MED OVF	62
BM 37/07	BISKOPENES VIGSLINGSPRAKSIS.....	63
BM 38/07	KONTAKTPERSONORDNINGEN	64
BM 39/07	ENDRINGER I BISPEMØTETS FORRETNINGSORDEN.....	65
BM 40/07	ENDRING I VTP-GRUNNREGLENE.....	67
BM 41/07	ORIENTERINGER OG REFERATSAKER.....	68
BM 42/07	MØTEPLANEN	70
BM 43/07	MØTE MED DOMPROSTENE.....	71
BM 44/07	OPPNEVNINGER.....	72
BM 45/07	STØTTE TIL DEMOKRATIBEVEGELSEN I BURMA.....	73

Sak BM 26/07

Bispemøtet og miljøutfordringen

På bakgrunn av saksforberedelser til Kirkemøtets sak 04/07 ”Truet liv - troens svar” drøftet Bispemøtet kirkens medansvar for miljøkrisen.

Rådgiver Hans Jürgen Schorre fra Kirkerådet deltok under den innledende delen av Bispemøtets drøftelser. Bispemøtets drøftelser munnet ut i en uttalelse:

Gud, vår Skaper, gav oss en vakker jord til klok forvaltning, ikke til uvettig rovdrift.

Det haster:

Rapportene om jordens tilstand er stadig mer alvorlige. De mest dystre analysene sier at det allerede er for sent å snu. Kloden rundt oppdager mennesker at noe *skjer* i naturen: ”Ekstremvær” er blitt et begrep. Dyre- og plantelivet bærer foruroligende tegn. Nå ser vi klart at også naturen har sine tålegrenser. Vi må åpne øynene for økosystemenes sammenheng. Det er en indre forbindelse mellom vår grådige livsstil, negativ klimautvikling og økende fattigdom i verden. Vi høster det vi sår. Vi har nød for kloden vår.

Fins det en bærekraftig vei for menneskeheten ?

Det koster:

Det er en illusjon å tro at denne feilutviklingen kan rette seg uten at vi endrer vår hverdag og livsstil. Dette vil koste, og vi har betalingsplikt! Det vil kreve radikale politiske løsninger som fører oss inn i forsakelser, både som folk og enkeltpersoner.

Vår visjon er en klode med bærekraft i solidaritet med verdens fattige. For oss som oljenasjon må vi, med full tyngde, ta inn over oss at petroleumsindustrien er ansvarlig for en betydelig del av de forurensende utslipp.

Som kirke vil vi bidra til holdningsendringer, så det blir mulig for våre politikere å handle slik situasjonen krever. I den rike del av verden må det finnes viktigere former for vekst enn økonomisk vekst: vekst i livskvalitet og vekst i samliv med alt som lever.

Å snu utviklingen bort fra vår destruktive vei, betyr å investere i handlingsalternativer. Vår troverdighet er avhengig av at Olje-Norge blir klimanøytralt. Betydelige kutt må foretas innen landets grenser. Stortinget skal om kort tid drøfte statsbudsjettet. Vårt miljø-belastende transportsystem må forandres radikalt. Det må avsettes betydelige midler til forskning på alternative energikilder. Vi må ta Norges rike ressurser i bruk i klimakampen.

Som kirke må vi kritisk gjennomgå vår egen ressursbruk. Vi vil at alle menigheter i Norge skal ha en miljøvennlig profil.

Det nytter:

Det folkelige engasjementet vi ser i dag, er i seg selv et håpstejn. Selv små livsstilsendringer kan endre mye. Slikt engasjement gir plattform for politisk handling. Mobilisering og samhandling kan utløse ny menneskelig kreativitet. Vi har kunnskapen, vi har ressursene, nå må vi handle. Alt som blir gjort for å snu den negative trenden, er en investering i klodens fremtid.

En kristen kirke som tror på Gud, Skaperen, gir ikke opp.

Det er en dyp og hellig sammenheng mellom alt som er til. Vårt forvalterskap forplikter!

Det haster, det koster, det nytter !

Sak BM 27/07

Vold mot barn

I 2001 lanserte Kirkenes Verdensråd sitt ”Tiår mot vold”. Dette kirkelige tiåret faller i tid sammen med FN’s ”Tiår for fredskultur og ikkevold for verdens barn.” Norges kristne råd har arbeidet for å bevisstgjøre kirkene om barns utsatte stilling i områder preget av krig, rasisme og fattigdom. Men hvordan barn kan lide overlast i hjem og lokalmiljø i vår fredelige del av verden, har også stått i fokus.

Bispemøtet hadde under sitt møte i mars 2005 en samtale med Barneombudet. Et av temaene var vold mot barn, og særlig religiøst motivert vold. Bispemøtet gav uttrykk for at dialogen med Barneombudet måtte videreføres.

I juli i år mottok Bispemøtet et brev fra barneombud Reidar Hjermand der Bispemøtet oppfordres til å ta avstand fra alle former for vold mot barn.

Bispemøtet vil fremholde at vold og overgrep mot barn er ulovlig og ukristelig. Vold mot barn – i enhver form, og uansett begrunnelse – bryter med norsk lov og er i strid med kristen og allmenn-menneskelig etikk.

Det er i dag alminnelig tilslutning til tanken om at alle mennesker har medfødte rettigheter og friheter. Ethvert menneske tilkjennes dermed en integritet som setter grenser for andres maktutøvelse. Dette gjelder ikke minst for barna. Å øve vold mot barn er å overskride etiske grenser og dermed krenke menneskeverd og menneskelig integritet.

En slik allmenn forståelse av menneskets verd og integritet samsvarer med Bibelens tale om at mennesket er skapt i Guds bilde (1 Mos 1,27). Menneskets verd og ukrenkelighet er etter kristen tro en gudgitt gave. Bibelens budskap om Guds kjærlighet og hans frelse i Jesus Kristus underbygger en slik forståelse av menneskets – og dermed barnets – verd.

Tidligere tider praktiserte fysisk avstraffelse som et ledd i barneoppdragelsen. I dag har vi kunnskap om at slike straffemetoder virker nedbrytende og krenkende på barn. Mange har varige psykiske eller fysiske skader etter å ha vært utsatt for voldelig oppdragelse i sin barndom.

For kirken er det viktig å sette søkelyset på religiøst motivert vold mot barn. Stundom begrunnes slik vold med at Bibelen oppfordrer foreldre til ”å tukte” barna. Bispemøtet vil minne om at ordet ”tukt” i dag har fått en annen betydning enn hva ordet hadde i tidligere tider. Ordet ”tukt” er i moderne norsk språkbruk nærmest ensbetydende med fysisk avstraffelse.

Dette ordet er i dag uegnet til å gjengi det saken positivt dreier seg om når Bibelen taler om foreldres ansvar for å oppdra og veilede sine barn. Bispemøtet vil anbefale at ordet ”tukt” fjernes i våre bibeloversettelser og erstattes med ord og uttrykk som er mer saksvarende.

Bispemøtet vil oppfordre medarbeidere i kirken til å vie vold mot barn større oppmerksomhet - i forkynnelse, undervisning og veiledning. Kirkens medarbeidere må peke på hvordan slik vold krenker menneskeverdet og strider mot det kristne budskap.

Bispemøtet vil også oppfordre andre tros- og livssynssamfunn i vårt land til å sette vold og overgrep mot barn på sin dagsorden. Tros- og livssynssamfunnene bør minne sine medlemmer om at slik vold ikke bare er i strid med norsk lov, men også med enhver religion og ethvert livssyn som hevder menneskets verd og ukrenkelighet.

Sak BM 28/07

Vigsling og ansettelse av homofile i partnerskap

Kirkerådet fattet på sitt møte 13.-14. september 2007 vedtak om å fremme forslag for Kirkemøtet 2007 vedrørende ansettelse og vigsling av homofile i partnerskap, på bakgrunn av Lærenemndas uttalelse i 2006 (KR 42/07). I samsvar med gjeldende prosedyre i saker av læremessig karakter har Bispemøtet fått oversendt saken til uttalelse (Kirkemøtets forretningsorden § 2-2; Bispemøtets forretningsorden § 29) før Kirkemøtet behandler saken.

Bispemøtets flertall (*Haugland Byfuglien, Riksaasen Dahl, Fiske, Finnset Heiene, Jørgensen, Wagle*) anbefaler at Kirkemøtet 2007 treffer vedtak om at kirkemøte-vedtakene i homofilisaken fra 1995 og 1997 ikke videreføres.

I sin uttalelse fra 2006 konkluderer halvdelen av Lærenemndas medlemmer, innbefattet et flertall av biskopene, med at homofilt samliv i registrert partnerskap må anerkjennes. I Lærenemndas uttalelse gis en utførlig teologisk begrunnelse for begge syn i homofilisaken. I og med Lærenemndas uttalelse fra 2006 befinner vi oss følgelig i en situasjon hvor begge syn i homofilisaken må sies å ha læremessig begrunnelse og legitimitet i kirken.

Når det gjelder den læremessige begrunnelse for at homofilt samliv i registrert partnerskap bør anerkjennes av kirken, vises det til Lærenemndas uttalelse.

Bispemøtets flertall vil understreke at når det ikke anser homofilt samliv for å være en hindring for vigsling eller tilsetting i vigslede stillinger, gjelder dette homofilt samliv i registrert partnerskap.

Lærenemnda og biskopene i vår kirke har et særlig ansvar for å bedømme lærespørsmål på grunnlag av den evangelisk-lutherske lære. Kirkemøtet har Lærenemnda og biskopene som sine teologisk sakkyndige, uten selv å være et læreorgan.

Det er dermed ikke lenger rimelig grunnlag for at Kirkemøtet gjennom vedtak skal søke å binde de instanser i vår kirke som er betrodd ansvaret med å vigsle og tilsette i vigslede stillinger - biskopene og kirkelige rådsorganer – slik at disse må legge ett syn i homofilisaken til grunn for sin forvaltningspraksis.

Det følger av det synet som er redegjort for ovenfor, at Bispemøtets flertall også anser det "gamle" synet i homofilisaken for å ha kirkelig legitimitet, slik at dette med rette kan legges til grunn for biskopers og tilsettingsorganers forvaltningspraksis. Begge syn i homofilisaken må ha rom i vår kirke, både i menighetene, blant vigslede og andre medarbeidere, i de kirkelige rådene og blant biskopene. Bispemøtet vil understreke at ingen statlig lovgivning eller lovtolkning kan tvinge biskopene til å vigsle homofile i partnerskap eller tvinge tilsettingsorganene til å foreta tilsetting av disse.

Å leve med to syn i homofilisaken og ulik forvaltningspraksis når det gjelder vigsling og tilsetting av homofile i registrert partnerskap, kan sette samhold og fellesskap i vår kirke på alvorlig prøve. Situasjonen krever vilje til åpenhet og dialog. Det må fortsatt arbeides med

homofili-spørsmålet i lys av Skriften og kirkens læregrunnlag. Flertallet finner likevel at kirkens enhet i bekjennelsens forstand kan bevares i denne situasjonen.

Kirkens enhet er en gave som gis kirken gjennom evangeliet og den rettfærdiggjørende tro på Jesus Kristus. At evangeliet forkynnes rent og sakramentene forvaltes rett, er grunnlaget for kirkens enhet (CA art. VII). Kirken er fellesskap i tro og etterfølgelse forpliktet på Skriften.

Bispemøtets *mindretall* (Bondevik, Baasland, Hagesæther, Kvarme og Skjevesland) vil anbefale for Kirkemøtet 2007 at en ikke endrer kirkemøtevedtakene i homofilisaken fra 1995 og 1997.

I en sak som setter samholdet og fellesskapet i kirken vår på alvorlig prøve, er det en oppgave å bidra til størst mulig konsensus. Den norske kirkes lærenemnd er delt på midten i sin uttalelse, og dette gir ikke et godt grunnlag for Kirkemøtet til å gjøre vedtak om ny praksis. Allerede i 1995 gjorde det seg to syn gjeldende, og det er ikke gitt nye overbevisende læremessige argumenter for å endre Kirkemøtets tidligere vedtak.

Tvert imot dokumenterer en samstemt Lærenemnd at de aktuelle bibeltekstene etter sin historiske mening konsekvent avviser homofilt samliv. En så grunnleggende felles erkjennelse kan ikke gi dekning for en helt motstridende praksis. Hensynet til tradisjon og økumeniske relasjoner tilsier også at en skal være varsom med en så radikal endring av praksis.

På tross av kirkemøtevedtakene i 1995 og 1997 har enkelte biskoper vigslet og enkelte bispedømmeråd ansatt homofile som lever i partnerskap. Ulikhet bispedømmene i mellom har skapt en krevende situasjon for enheten. Et uløst teologisk og kirkelig problem vil føre til økt spenning på lokalplanet. Kirkemøtet kan ikke overlate til lokalmenighetene å håndtere følgene av et uavklart lærevedtak.

Også for mindretallet er det grunnleggende viktig at kirkens enhet i bekjennelsens forstand bevares. Situasjonen krever fortsatt vilje til åpenhet og dialog. Men denne dialogen gjelder også kirkesamfunn utenfor vår egen kirke. Den norske kirke skylder sine partnere i Norges kristne råd å drøfte hvilke økumeniske konsekvenser en ny praksis vil kunne få for norsk kirkeliv.

Sak BM 29/07

Delegasjon av biskopens myndighet til prost og stiftsdirektør

I samråd med Bispemøtet har departementet pr. 15.01.07 fastsatt endringer i tjenesteordning for biskoper, bl. a. for å avklare spørsmål knyttet til delegasjon av biskopens myndighet til prost og stiftsdirektør.

Som en videreføring av sitt arbeid med hvordan prostetjenesten skal utformes nærmere, drøftet Bispemøtet saken på grunnlag av notat om gjeldende bestemmelser og innsendt materiale fra bispedømmene.

Bispemøtet anser at omfang og innhold i delegasjon av biskopens myndighet til hhv. prost og stiftsdirektør vil ha sterk innvirkning på hvordan prostetjenesten finner sin form i tiden fremover.

Til å forberede saken videre for Bispemøtet nedsettes en arbeidsgruppe bestående av biskop Laila Riksaasen Dahl, domprost Knut Erling Johansen og stiftsdirektør Kristian Stendahl.

Arbeidsgruppen skal på bakgrunn av gjeldende kirkerettslige bestemmelser, eksisterende delegasjonsreglementer i bispedømmene og innsendte forarbeider til slike, komme med anbefaling om veiledende retningslinjer for hvordan den enkelte biskop skal fastsette delegasjonsreglement i sitt bispedømme. Arbeidsgruppen bes levere sin rapport til Bispemøtet innen 20. februar 2008, slik at saken kan behandles på mars-møtet. Biskopen leder arbeidsgruppen. Den nye generalsekretæren tiltrer som arbeidsgruppens sekretær.

Sak BM 30/07

Ny ekteskapslov: Høringsuttalelse

1. Innledning

Barne- og likestillingsdepartementet har i brev 16.05.07 sendt på høring forslag om felles ekteskapslov for ulikekjønnede og likekjønnede par.

Formålet med forslaget er å sikre homofiles og lesbiskes rettigheter, støtte homofile og lesbiske i å leve åpent og aktivt motarbeide diskriminering. Departementet viser til Soria Moria-erklæringen: ”Regjeringen vil gå inn for endringer i ekteskapsloven som åpner for ekteskap mellom to av samme kjønn, med samme rettigheter som ekteskap mellom to av motsatt kjønn...” Det må derfor etter departementets syn foreslås endringer i ekteskapsloven og i annet regelverk som er knyttet til rettigheter for ektefeller.

Biskopene har fått saken til høring enkeltvis, men har valgt å behandle saken innenfor rammen av Bispemøtet og avgi en samlet høringsuttalelse. Høringsuttalelsen består av en flertalls- og en mindretallsuttalelse.

Bispemøtet finner at det viktigste i departementets forslag er konsekvensene for selve ekteskapsinstitusjonen, og vil hovedsaklig uttale seg i forhold til dette. For Bispemøtet er det dessuten et hovedanliggende å rette oppmerksomheten mot de konsekvenser forslaget får for bioteknologiloven og dermed for grunnleggende økologiske problemstillinger i menneskenes liv. Bispemøtet vil også uttale seg om forslagene til endring i adopsjonsloven og spørsmålet om kirkelig vigsel.

2. Utredningsprosessen

Bispemøtet vil innledningsvis beklage at departementet ikke har gjort saken til gjenstand for en omfattende utredning. Forslaget om en felles ekteskapslov for ulike- og likekjønnede par innebærer etter biskopenes vurdering en redefinisjon av ekteskaps-institusjonen, og de mulige samfunnsmessige, kulturelle og etiske følger av dette burde ha vært belyst inngående. Videre har de konkrete lovendringsforslagene både prinsipielle og praktiske sider som burde ha vært underlagt en grundigere gjennomtenkning.

Til å utrede saken burde departementet ha nedsatt en bredt sammensatt uavhengig kommisjon hvor både ekspertise på de mange berørte fagområder og de ulike samfunnsinteresser kom i dialog med hverandre. Denne saken er ikke blitt tilstrekkelig utredet, sett i forhold til karakter og rekkevidde av endringene som foreslås. Departementets forslag fremstår dermed som forhastet og lite velbegrunnet.

Bispemøtets *flertall* (*Haugland Byfuglien, Bondevik, Baasland, Riksaasen Dahl, Hagesæther, Finnset Heiene, Kvarme, Skjevesland, Wagle*) vil anbefale at departementet trekker sitt nåværende forslag og gjør saken til gjenstand for en bredere og grundigere utredning.

Bispemøtets *mindretall* (*Fiske, Jørgensen*) vil på tross av de mangler som er beskrevet, mene at utredningen gir grunnlag for å avgi hørings svar som prinsipielt gir støtte til felles ekteskapslov for ulike- og likekjønnede par.

3. Ekteskapet i allmenn-kulturelt og teologisk perspektiv

Flertallet vil uttale:

Ekteskapet er en samfunnsordning som gjenfinnes i ulike kulturer. Det kjennetegnes ved at det gir rettslige rammer rundt samlivet mellom mann og kvinne, ivaretar barna og regulerer familielivet. Ekteskap er mer enn en kontrakt mellom mannen og kvinnen. Det er en institusjon med viktige funksjoner både for samfunnet og for den enkelte. Ekteskapet mellom mann og kvinne regulerer økonomiske og juridiske rettigheter og plikter mellom ektefellene, seksualitet og oppvekstvilkår for nye generasjoner. At ekteskapsinngåelsen i de fleste kulturer markeres seremonielt med representanter til stede fra slekt og samfunn, uttrykker ekteskapets karakter av å være samfunnsordning.

Til tross for variasjoner og tilpasninger til samfunnsforholdene har ekteskapet mellom mann og kvinne vært en påfallende stabil og levedyktig institusjon. Selv om det moderne samfunnet aksepterer andre samlivsformer og langt på vei likestiller disse med ekteskapet mellom mann og kvinne, har det tradisjonelle ekteskapet fortsatt en sterk stilling og en universell utbredelse.

Ekteskapet fungerer ikke bare sosialt regulerende. Ekteskapet mellom mann og kvinne inngår også som del av det ”kulturelle raster” mennesker tolker seg selv og sine omgivelser gjennom. Ekteskapet som ordning for samlivet mellom mann og kvinne er et sentralt peilepunkt for menneskers livsorientering og sosialisering. Dette gjelder fortsatt, også i et samfunn som anerkjenner andre samlivsformer og langt på vei likestiller disse med ekteskapet.

Kristen tro og livstolkning bekrefter ekteskapet mellom mann og kvinne som en universelt utbredt samfunnsordning. Samtidig får ekteskapet i teologisk perspektiv en særegen begrunnelse og aksentuering. Skapelsesfortellingene i Bibelen fremhever at mennesket som ”art” består av både mann og kvinne, og menneskelivet videreføres som samliv mellom mann og kvinne. I den forstand er kjønns polariteten konstituerende for ekteskapet.

I evangeliene henviser Jesus til skapelsen av mennesket når han omtaler ekteskap og skilsmisse: ”Fra begynnelsen av, ved skapelsen, skapte Gud dem til mann og kvinne. Derfor skal mannen forlate sin far og mor og holde seg til sin hustru, og de to skal være ett. Så er de ikke lenger to; deres liv er ett. Det som altså Gud har sammenføyd, skal mennesker ikke skille.”

Kristen tro forstår derfor ekteskapet mellom mann og kvinne som en ordning innstiftet av Gud Skaperen. I kristent perspektiv er livet alltid truet og sårbart. Kristentroen ser ekteskapet som et uttrykk for Guds livgivende og opprettholdende handling gjennom samfunnsmessige og kulturelle strukturer. Gjennom ekteskapet viderefører Gud menneskeslekten og sørger for beskyttelse av fellesskapets og den enkeltes liv.

Ekteskapet er ikke begrenset til en bestemt religion, kultur, etnisk gruppe etc., men er av universell karakter. Ekteskapet finnes også utenfor kristenheten, og det stiftes og forvaltes ikke av kirken. Når kirken i vårt land likevel kan forestå ekteskapsinngåelse, er dette å forstå slik at presten i egenskap av vigsler opptrer på vegne av staten.

Bispemøtets flertall vil understreke at å definere likekjønnet samliv som ekteskap innebærer et radikalt brudd med den nedarvede ekteskapsinstitusjonen som er redegjort for ovenfor. Vi anser departementets forslag ikke bare som et brudd med kristendommens og de fleste andre religioners ekteskapsforståelse, men som et sosialt, kulturelt og økologisk eksperiment med konsekvenser vi neppe overskuer.

Mindretallet vil uttale:

Ekteskapet er en samfunnsordning som gjenfinnes i ulike kulturer. Det er ikke begrenset til en bestemt religion, kultur eller etnisk gruppe, men er av universell karakter. Det kjennetegnes ved at det gir rettslige rammer rundt samlivet mellom tradisjonelt en mann og en kvinne. Det er en institusjon med viktige funksjoner både for samfunnet og for den enkelte, og regulerer økonomiske og juridiske rettigheter og plikter mellom ektefellene og deres eventuelle barn.

Ekteskapet verken stiftes eller forvaltes av kirken. Når kirken i vårt land likevel kan forestå ekteskapsinngåelse, er dette å forstå slik at presten i egenskap av vigselsmann eller –kvinne opptrer på vegne av staten.

Ekteskapet er ikke en statisk størrelse. Det har gjennom historien utviklet og endret seg. Både historien og Det gamle testamentet kjenner for eksempel flergifte. I lange tider var kvinne og barn definert som en del av mannens eiendom.

Ekteskapsinngåelse er i perioder brukt for å skape allianser mellom nasjoner eller ivareta familieinteresser. Ekteskapet slik vi i dag i vår kultur gjerne vil forstå det, som et fellesskap bygget på kjærlighet, likeverd og frivillighet, er ikke så mange generasjonene gammelt.

Det å få barn er ikke konstituerende for ekteskapet. En del ektepar kan ikke få barn – uten at noen vil kalle deres ekteskap for noe annet enn ekteskap. Og med en situasjon hvor stadig flere gifter seg på nytt og opplever seg som ”ferdige med” å få barn, blir det stadig flere ekteskap hvor barn aldri har vært aktuelt. Kjønnspolariteten kan derfor ikke sies å være konstituerende for ekteskapet.

Fire komponenter kan sies å dekke det meste av det vi i dag mener med ”ekteskap” i Norge. Det er for det første den personlige relasjonen (1). Det er den juridiske kontrakten (2). Det er samfunnets formaliserte anerkjennelse (3), og det er det en kan kalle religiøse aspekter (4).

Den interne vektingen av disse komponentene har vekslet gjennom tidene. Den komponent som i særlig grad er blitt styrket i vår tid, er betydningen av den personlige relasjonen. Det viser seg i den allmenne forståelsen av ekteskapet hvor det legges stadig økende vekt på kjærlighet og det personlig villedede forhold som basis for og mening med ekteskapet. Og det kommer til uttrykk i at samfunnet på noen områder har likestilt ”det uregulerte” samboerskapet som ”bare er basert på kjærlighet” - med ekteskapet.

De religiøse aspekter (4) er for mange framtrødende i forståelsen av ekteskapet. Og Bibelen gir avgjørende innspill til hvordan mennesker skal leve sammen – både i de nære fellesskap og i de større sosiale sammenhenger. Et viktig grep som tas i Det nye testamentet, er underkjenningen av alle de gamle skillene: her er ikke jøde eller greker, kvinne eller mann, trell eller fri. Denne universelle forståelsen av at alle mennesker er like for Gud, er et godt utgangspunkt for hvordan en kan regulere og organisere menneskelig fellesskap.

Ekteskapet er det kanskje tetteste fellesskapet, og et godt vern for kjærligheten. Det er begrunnet i skaperverket – som en borgerlig ordening og ikke et sakrament. Det er derfor ikke en ”skaperordning” som utelukker andre former for samliv. Den første skapelsesfortellingens motiv når det gjelder skapelsen av mann og kvinne, er forplantning og videreføring av slekten. Da var selvfølgelig foreningen av de to kjønn en forutsetning. I dag anerkjenner vi

seksualitetens egenverdi og betydning for kjærlighet og fellesskap, og behovet for kjønnsdifferensiering blir ikke så vesentlig. Det er og grunn til å vise til at den andre skapelsesfortellingen har som motiv ensomhet og fellesskap som i utgangspunktet ikke er kjønnsavhengig.

Ekteskapet forstås og inn under menneskets kall til å utfolde ansvar og livsfremmende virksomhet. Men dette kallet til å bevare og fremme livet gjennom sin livsførsel og innsats, er uavhengig av stand og stilling.

Det er viktig at alle mennesker kan forstå seg selv positivt som skapt i Guds bilde og under Guds kall med sine liv.

Den juridiske kontrakten (2) og samfunnets formaliserte anerkjennelse av forholdet (3), må sies å være tilstede i både ekteskapslov og partnerskapslov. Det er flere grunner til at det likevel er ønskelig med en felles ekteskapslov.

Det første er de målsettingene som høringsnotatet stiller opp og som vi slutter oss til. En minoritet som i utgangspunktet sliter med fordommer og fordømmelse, bør ikke skilles ut og særbehandles mer enn helt nødvendig.

Partnerskapsloven gir absolutt de formelle muligheter og rettigheter som er nødvendige. Men med to lover fastholdes et skille som ikke behøver å være der. Og med to lover hevdes det at den forskjellen som er mellom to mennesker med ulik seksuell legning, er viktigere enn den likhet som er i deres felles menneskelige evne og behov når det gjelder kjærlighet, forpliktelser, omsorg osv.

Den andre grunnen til å ønske en felles lov, ligger i synet at det ikke er noen grunn til å diskvalifisere homofilt samliv. Når en ønsker åpenhet og like rettigheter, synes det rimelig at alle skal favnes av samme lov.

For det tredje har ekteskapet etablert seg som den institusjonen som gir best rammer for kjærlighet og fellesskap. En felles lov vil derfor utvide muligheten og gi flere del i den velsignelsen et ekteskap skal være.

Heller enn å svekke ekteskapet som institusjon, vil en felles lovgivning kunne bidra til å styrke ekteskapets stilling i vår tid. Det skjer ved at ekteskapet igjen viser sin evne til å fornye seg i pakt med utviklingen i kirke og samfunn.

For det fjerde er det viktig i et demokrati at lovverket er i samsvar med folks generelle rettsoppfatning. Dette er ett av de punkt hvor et bedre forberedt og bredere forankret høringsutkast kunne hatt betydning. Nettopp fordi ekteskapsinstitusjonen er så viktig for så mange mennesker, burde langt flere vært trukket inn i forarbeidet med en felles lov. Samtidig er lovene med på å prege den samme rettsoppfatningen. Det kan en se av partnerskapsloven – den var omstridt da den kom, men omtales nå som et gode av de fleste.

4. Vurdering av de konkrete lovforslagene

4.1. Endringer i ekteskapsloven

Et *samlet Bispemøte* deler departementets målsetting om å sikre homofiles og lesbiskes rettigheter, støtte homofile og lesbiske i å leve åpent og aktivt motarbeide diskriminering.

Bispemøtets *flertall* kan imidlertid ikke se at disse hensynene krever etablering av en radikalt ny rettstilstand på samlivsområdet med felles ekteskapslov for ulike- og likekjønnede par.

Partnerskapsloven gir personer i likekjønnede samliv juridiske rettigheter som er sammenfallende med de rettigheter ekteskapet gir, med unntak av retten til å bli prøvet for adopsjon og assistert befruktning.

At staten har etablert forskjellige lovgivninger og ordninger for hhv. ulikekjønnede og likekjønnede par, kan i seg selv ikke med rimelighet kalles diskriminering, så lenge disse ordningene er tilnærmet sammenfallende mht. rettigheter og plikter. Dette er et syn som finner støtte i juridiske fagmiljøer.

I denne forbindelse vil flertallet også gjøre oppmerksom på Lærenemndas behandling av spørsmålet om likestilling av ekteskap og partnerskap i uttalelsen "Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken" fra 2006: "Et krav om likebehandling kan bare hevdes å være rettmessig når vilkårene ellers er like. De biologiske og sosiale rammevilkår for henholdsvis ekteskap og homofilt partnerskap er ikke like. Spørsmålet om hvilke rettslige vilkår som bør gjelde for homofile partnere, kan derfor ikke besvares ved å sammenligne med ekteskapets rettslige rammer. ... Det er etisk legitimt å fastholde i språkbruk så vel som i rettsformer at ekteskapet ut fra biologiske, kulturelle og sosiale forhold står i en særstilling, og er noe annet enn et ordnet partnerskap mellom to mennesker av samme kjønn. Denne særstilling bør samfunnet heller ikke tilsløre" (Uttalelsen s. 105).

Biskopene har ulike teologiske og etiske vurderinger av homofilt samliv. Det er imidlertid et samfunnsmessig faktum at mennesker treffer valg om livsform og livsprosjekter ut fra sine verdier og anliggender. Derfor anser et *samlet Bispemøte* det som verdifullt at staten legger til rette for at personer som har valgt en homofil samlivsform, kan ordne sitt samliv innenfor offentlig forpliktende rammer og slik gis samme vern og tilnærmet samme rettigheter som partnere i ekteskap.

Flertallet vil på denne bakgrunn hevde at departementets målsetting om åpenhet og ikke-diskriminering er fullt ut realiserbar innefor dagens rettstilstand med egne lovgivninger for hhv. ekteskap og registrert partnerskap. Når det derimot gjelder målsettingen om like rettigheter, vil Bispemøtets flertall hevde at denne målsetting ikke kan vurderes ut fra et ureflektert likebehandlingsprinsipp. Et krav om likebehandling kan bare hevdes å være rettmessig når vilkårene ellers er like. De biologiske rammevilkår for henholdsvis ekteskap og partnerskap er ikke like.

Dette forholdet, sett i sammenheng med det kulturelle og samfunnsmessige risikoprojekt som den foreslåtte redefinering av ekteskapsinstitusjonen er, gjør at Bispemøtets flertall vil avvise departementets forslag til endring i ekteskapsloven.

Bispemøtets *mindretall* ønsker mest mulig like rettigheter, muligheter og plikter for flest mulig mennesker og ønsker i minst mulig grad å skille ut og særbehandle grupper. Mindretallet ser det derfor som naturlig at en rettstilstand med to separate lovgivninger for henholdsvis heterofile og homofile par ikke videreføres. Siden ekteskapslov og partnerskapslov skal inneholde de samme rettigheter og plikter, bør de to lovene slås sammen. Mindretallet støtter derfor høringsnotatets forslag om en felles ekteskapslov for ulikekjønnede og likekjønnede par.

4.2. Endringer i adopsjonsloven

Departementet foreslår at det foretas endringer i adopsjonsloven, slik at homofile par i ekteskap kan få anledning til å adoptere sammen. Registrerte partnere kan allerede etter gjeldende lov få adgang til å adoptere hverandres barn (stebarnsadopsjon).

For et *samlet Bispemøte* er det viktig i vurderingen av dette spørsmålet at adopsjonslovgivningen ikke gir noen en rett til å adoptere et barn, men innebærer en adgang til å bli *prøvet* for adopsjon.

Haugland Byfuglien, Riksaasen Dahl, Fiske, Finnset Heiene, Jørgensen og Wagle vil vektlegge at dette også gjelder for homofiles adgang til å adoptere sammen. Adopsjon må alltid ha som utgangspunkt hva som er til gagn for barnet i den konkrete situasjon. Et godt og varig hjem i trygge juridiske rammer vil kunne være det beste alternativet for barnet, også i tilfeller hvor voksenpersonene i hjemmet er et likekjønnet par.

Haugland Byfuglien, Riksaasen Dahl, Finnset Heiene og Wagle er likevel ikke beredt til å ta stilling til spørsmålet om å likestille homofile par med heterofile par med hensyn til adopsjonsadgang før denne saken er bedre utredet.

Fiske og Jørgensen finner på bakgrunn av det som er anført ovenfor å ville støtte prinsippet om at homofile par likestilles med heterofile par når det gjelder adgang til adopsjon. Disse biskopene vil konkludere med at slik adgang kan og bør gis homofile par i kraft av en felles ekteskapslov.

I likhet med Kirkerådet mener *Bondevik, Baasland, Hagesæther, Kvarme og Skjevesland* at spørsmålet om mulighet til adopsjon ”må vurderes ut fra andre kriterier enn likebehandlingsprinsippet og hvem som er egnet eller like godt egnet.” Spørsmålet om adopsjonsadgang må utredes grundigere. Dette bør skje ved en gjennomgang av adopsjonsloven og ikke i tilknytning til en endring av ekteskapsloven.

4.3. Endringer i bioteknologiloven (assistert befruktning)

Assistert befruktning kan i dag ved befruktningsudyktighet tilbys kvinne i ekteskap og kvinne som er samboer med mann i ekteskapsliknende forhold. Slik befruktning skjer enten ved inseminasjon av sæd fra ektemann eller fra donor, eller ved befruktning utenfor kroppen. Departementet foreslår at også likekjønnede par skal kunne tilbys assistert befruktning, dvs. ved donorsæd.

Et *samlet Bispemøte* finner at det – med hensynet til barnets beste som utgangspunkt - er en klar prinsipiell forskjell på adopsjonsadgang og adgang til assistert befruktning. Samfunnet bør i sin lovgivning ikke legge til grunn at frembringelse av barn er en rettighet, hverken for heterofile eller homofile.

Ved adopsjon er barnet allerede et eksisterende individ, som samfunnet gjennom konkret prøving er opptatt av å gi best mulige oppvekst- og livsbetingelser.

For Bispemøtets *flertall* synes forslaget om å gi adgang til å gi assistert befruktning til likekjønnede par å være begrunnet i en (antatt) rett til å få barn. Flertallet vil avvise en slik form for rettighetstenkning.

Å ta steget fra medisinsk infertilitet til også å inkludere sosialt relatert infertilitet som grunnlag for assistert befruktning, er å overstige en prinsipiell grense. Et samfunn som ikke har syn for at naturen selv setter grenser for menneskelig realisering og muligheter, blir fort et inhumant samfunn.

Flertallet vil her vise til Bioteknologinemndas mindretall (høringsnotatet s. 64), som peker på at samfunnet gjennom lovgivning ikke bør legge til rette for en utvikling som kan bidra til en ”økt ’teknifisering’ og ’tingliggjøring’ av noen av de mest grunnleggende sidene ved menneskelivet – det å bringe et nytt barn til verden. Det vil være en del av en utvikling der

sæd – og egg – i økende grad får varekarakter, løsrevet fra den helt grunnleggende relasjonen mellom to individer av motsatt kjønn.”

Dette er et standpunkt som samsvarer med den grunnleggende økologiske tenkning som Bispemøtets flertall ønsker å gjøre gjeldende. Bruk av teknologi i forplantningsøyemed reiser generelt viktige etiske og samfunnsmessige problemstillinger. Vårt samfunn har alt å tjene på å gå langsomt frem når det gjelder å endre lovgivningen på dette området. De mange ubesvarte spørsmålene som melder seg, må gjøres til gjenstand for grundig utredning og debatt før nye grensemerker - eventuelt - skal passeres.

Bispemøtets flertall vil derfor avvise forslaget om at likekjønnede par skal kunne tilbys assistert befruktning.

Bispemøtets *mindretall* vil peke at det er behov for en bredere behandling og utredning vedrørende endringer i bioteknologiloven og spørsmål om assistert befruktning.

4.4. Kirkelig vigsel av likekjønnede par

Departementet drøfter som en mulighet at det åpnes for vigsel av likekjønnede par innenfor Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn, men slik at det blir en vigselfrett og ikke en vigselfplikt. Dette forutsetter for Den norske kirkes vedkommende at Kirkemøtet endrer gjeldende liturgibestemmelser, slik at prester i Den norske kirke også kan vie likekjønnede par.

Flertallet vil på bakgrunn av det som er anført ovenfor (pkt. 3) om ekteskapets særlige karakter, avvise en slik tanke og kan ikke gi sin tilråding dersom Kirkemøtet mot formodning skulle ønske å åpne for kirkelig medvirkning ved en inngåelse av likekjønnede ekteskap.

I forhold til departementets drøfting av en ordning hvor prester som ønsker det, skal kunne benytte det borgerlige vigselfritualet sammen med en religiøs seremoni, vil Bispemøtet minne om at prester i Den norske kirke kun kan forrette seremonier, herunder ekteskapsinngåelse, etter liturgi fastsatt av Kirkemøtet. Også en slik ordning forutsetter at Kirkemøtet gir sin tilslutning, noe Bispemøtet ikke kan tilrå.

Dersom ekteskapslovgivningen endres, slik at likekjønnede par kan inngå ekteskap, må Den norske kirke ta opp til ny vurdering om den skal beholde sin vigselfrett. Det vil være en forutsetning for at Den norske kirkes prester fortsatt skal være vigselfere, at kirken får legge sin egen forståelse av ekteskapet til grunn.

Mindretallet vil understreke at dersom vi får en felles ekteskapslov, må spørsmålet om eventuell geistlig vigselfmyndighet for likekjønnede par utredes nærmere. Vedtak i kirkelige organer vil her være av avgjørende betydning. Det samme gjelder også vigselfliturgier hvor det allerede er et fastlagt regelverk for utarbeidelse og godkjennelse av slike, noe også høringsnotatet bekrefter.

Sak BM 31/07

Biskopens tilsynstjeneste

Bispemøtet har i de senere årene drøftet flere temaer knyttet til det kirkelige tilsyn, bl. a. spørsmålet om alternativt tilsyn ved "tilsynsfrasingelse" og tilsynets forhold til alternative menighetsdannelser.

Bispemøtet oppnådde ikke konsensus angående muligheten av å etablere alternative tilsynsordninger, og Bispemøtet har derfor unnlatt å fremme forslag om dette.

Istedet har Bispemøtet henvist til muligheten av å bemyndige domprost eller prost til å utføre tilsynsoppgaver i særlige tilfeller (BM 01/03).

I spørsmålet om alternative menighetsdannelser og valgmenigheter har Bispemøtet uttalt at også menighetsformer som supplerer den ordinære soknestruktur i Den norske kirke, vil være omfattet av biskopens tilsyn (BM 01/05).

Bispemøtet har imidlertid ikke konkludert når det gjelder hvilke embetsbærere som skal forstås som ansvarlige for tilsynstjenesten. En arbeidsgruppe (Sørebø-utvalget) avgav en utredning om dette temaet i 2002 ("Lokalt pastoralt tilsyn"). Bispemøtet har hatt en prosedyremessig behandling av utredningen, samt arrangert en konsultasjon viet spørsmålsstillinger i utredningen, men har ikke konkludert i de spørsmålene som utredningen drøfter.

Det arbeides nå på ulike hold med ordningsmessige spørsmålsstillinger som også aktualiserer forståelsen av tilsynet. En sentral spørsmålsstilling er fremtidig ordning av arbeidsgiveransvaret i Den norske kirke, som utredes av en arbeidsgruppe under KA – Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon. Bispemøtet vil komme tilbake til spørsmålene som vedrører forholdet mellom tilsyns- og arbeidsgivermyndighet.

Bispemøtet gir sin tilslutning til konklusjonen i utredningen "Lokalt pastoralt tilsyn" om at biskopene har et særlig ansvar for tilsynstjenesten i kirken, og at denne tjenesten bør være forbeholdt biskopen også i fremtiden.

Vår kirkes liturgier, ordninger og kirkerettslige bestemmelser bygger på denne forståelse av biskopens særlige tjenesteoppgaver, som også er nedfelt i økumeniske avtaler vår kirke har inngått med andre kirker.

Dette innebærer at ingen andre embetsbærere i Den norske kirke er tilsynsmenn i ordets kirkelige eller rettslige betydning. Prost eller menighetsprest bør ikke omtales som tilsynsmenn, og f. eks. samtaler som disse initierer eller leder, bør ikke omtales som "tilsynssamtaler".

En minner imidlertid om at *prosten* etter gjeldende tjenesteordning bistår biskopen som medhjelper i dennes embetsutøvelse (tjenesteordning for biskoper § 14; jf tjenesteordning for proster § 1). Dette innebærer at prosten kan benyttes i arbeidet med alle biskopens saker, også tilsynssaker. Prosten representerer da biskopen. Men prosten er ikke utrustet med tilsynsmyndighet i kraft av eget embete.

Biskopen har heller ikke etter gjeldende bestemmelser anledning til å delegere tilsynsmyndighet til prost. Etter gjeldende ordning kan biskopen imidlertid i særskilte tilfeller bemyndige *domprosten* til å utføre enkelte oppgaver som normalt er forbeholdt biskopen, nærmere bestemt *visitas*, vigsling av diakon og kateket, utstedelse av kallsbrev og vigsling av kirke (tjenesteordning for biskoper § 14 annet ledd; jf tjenesteordning for proster § 9).

Selv om *menighetspresten* ikke utøver tilsyn, har presten likevel et pastoralt lederansvar. Dette fremgår av tjenesteordning for menighetsprester § 10. Bispemøtet har tidligere uttalt at presten i kraft av sin ordinasjon har et pastoralt lederansvar, som innebærer et åndelig helhetsansvar for menigheten (BM 23/03). Bispemøtet minner også om at når presten har sete i kirkelige rådsorganer, er dette ikke som representant for en yrkesgruppe, men som et uttrykk for samvirket mellom embete og råd. Dette samvirket er et grunnprinsipp i vår kirkeordning.

At tilsynstjenesten etter vår kirkes ordninger er *biskopens* særlige ansvar, og at det ikke er grunnlag for å benevne andre embetsbærere som tilsynsmenn, betyr ikke at biskopene utøver sin gjerning isolert fra det kirkelige fellesskap. Biskopens gjerning utøves både personlig, kollegialt og fellesskapsbasert. Hele kirken bærer ansvar også for tilsynstjenesten.

Sak BM 32/07

Reform av gudstjenestelivet

Bispemøtet fikk på sitt møte 26. – 29. mars 2007 en grundig orientering om arbeidet med reform av kirkens gudstjenesteliv. Bispemøtet uttalte at det også i kommende møter ønsker å bli orientert om utredningsarbeidet og få anledning til en uformell drøfting av de foreløpige forslagene.

Bispemøtet drøftet denne gang uformelt de foreløpige forslagene til liturgier for dåp og nattverd i høymesseliturgien. Fra Nemnd for gudstjenesteliv møtte foruten nemndas leder biskop Wagle, medlem av nemnda og undervisningsrådgiver Kirsti Melangen, koordinator Lillian Mortveit Dittmann og seniorrådgiver Åge Haavik.

Når de ulike forslagene i reformen er vedtatt av Kirkerådet som forslag som skal fremmes for Kirkemøtet, vil Bispemøtet foreta sin formelle behandling av saken (jf. regler for saksbehandling i liturgisaker, Kirkemøtets forretningsorden § 2-2 og Bispemøtets forretningsorden § 29).

Sak BM 33/07

Pastoralteologiske utfordringer. Miniseminar i samarbeid med fakultetene

Bispemøtet har arbeidet for å styrke sin relasjon til de tre teologiske fakultene. Bispemøtets preses og generalsekretær møter nå de tre fakultetslederne til et årlig møte for å drøfte saker av felles interesse. Representanter for fakultetene har i de senere årene deltatt i drøftinger i Bispemøtet, blant annet for å drøfte spørsmål knyttet til skikkethet for prestedtjenesten (BM 24/04, 24/06).

Under møtet med fakultetslederne våren 2007 kom det opp et forslag om å avholde et felles "miniseminar" innenfor rammen av et bispemøte for å belyse teologisk aktuelle pastorale utfordringer.

Det ble holdt følgende innledninger under seminaret:

Bispemøtets preses, biskop Olav Skjevesland:

"Oppspill: Utviklingstrekk i pastoralteologien. Ti prestebilder"

Rektor Vidar L. Haanes, MF:

"Prestens 'formatio'"

Dekanus Trygve Wyller, TF:

"En luthersk spiritualitet?"

Praktikumsrektor Hans Austnaberg, MHS:

"Pastoral ledelse i møte med missionale utfordringer"

I tillegg til innleiderne deltok praksisleder Halvard Johannesen, TF/PTS, praktikumsrektor Halvor Nordhaug, MF og rektor Knut Holter, MHS.

Sak BM 34/07

Tilsetting av ny generalsekretær

Knut Erling Johansen sa i brev av 22. juni 2007 opp sin stilling som generalsekretær i Bispemøtet. Stillingen ble utlyst med søknadsfrist 7. september 2007. Ved søknadsfristens utløp var det kommet inn 11 søknader. To av søkerne trakk sine søknader.

Det forelå dermed søknad fra følgende:

1. Bjørndal, Magne
2. Christiansen, Nicholas
3. Eriksen, Arne J.
4. Lerheim, Birgitte
5. Rø, John Egil
6. Mannlig søker (unntatt offentlighet)
7. Stendal, Synnøve Hinnaland
8. Torbjørnsen, Tor
9. Kvinnelig søker (unntatt offentlighet)

En intervju- og innstillingsgruppe bestående av arbeidsutvalget (Olav Skjevesland, Laila Riksaasen Dahl, Helga Byfuglien) samt seniorrådgiver i Kirkerådet Øyvind Meling (tjenestemannsrepresentant fra Presteforeningen) la frem følgende innstilling for Bispemøtet:

1. Christofer Solbakken
2. John Egil Rø
3. Birgitte Lerheim

Preses gav en muntlig begrunnelse for innstillingen i møtet.

Leder i Presteforeningen Ingeborg Midttømme deltok med talerett under behandlingen.

Vedtak:

Som generalsekretær i Bispemøtet tilsettes:

1. Christofer Solbakken (10 stemmer, én stemme ble avgitt for John Egil Rø)

Subsidiært tilsettes:

2. John Egil Rø (enstemmig)
3. Birgitte Lerheim (enstemmig)

Preses avtaler tiltredelsesdato med den som tilsettes. Arbeidsutvalget fastsetter stillingsinstruks.

Christofer Solbakken takket ja til stillingen i løpet av møtet.

Sak BM 35/07

Regler for nominasjon og utnevning av biskop (KM-sak)

Endringer i reglene for nominasjon m v ved utnevning av biskop ble drøftet foreløpig i bispemøtet 26.–29. mars 2007. Bispemøtet ba Kirkerådet om å utrede flere modeller for bispe-valg, også en modell for bispevalg uten forutgående nominasjon (BM 22/07).

Selv om saken ikke kan sies å være av læremessig karakter, har Bispemøtet bedt om få uttale seg i saken, fordi ”prosess for utvelgelse og utnevning av biskop berører bispeembetet og Bispemøtet på en særlig måte” (BM 22/07).

På grunnlag av utredning og høring vedtok Kirkerådet på sitt møte 13. – 14. september 2007 å foreslå en valgordningsmodell hvor nominasjon forestås av et nominasjonsorgan bestående av bispedømmerådet, Bispemøtets preses og to leke medlemmer av Kirkerådet.

Stemmerett ved valget gis menighetsrådene, prestene, samt vigslede kateketer, diakoner og kantorer i det aktuelle bispedømmet. Dessuten gis stemmerett til Kirkemøtets medlemmer, prestenes varamedlemmer og representantene i Kirkemøtet med tale- og forslagsrett fra de tre teologiske fakulteter og fra Ungdommens kirkemøte (KR 43/07). Modellen inneholder regler for vekting av de ulike stemmegruppene.

Valgordningsmodellen foreslås både med henblikk på gjeldende ordning hvor Kongen har den endelige myndighet til å utnevne biskoper, og med henblikk på en fremtidig kirkeordning hvor kirkelige organer har den endelige utnevningmyndighet.

Saken fremmes for Kirkemøtet i 2007.

Seniorrådgiver i Kirkerådet Per Kristian Aschim deltok under drøftingen.

Under drøftingen ble det klart at biskopene ikke var beredt til å gi uttalelse i saken nå, men at drøftingen var nyttig som en forberedelse til Kirkemøtets behandling.

Sak BM 36/07

Forvaltning av presteboligene. Samtale med OVF

Bispemøtet drøftet saken i sitt møte 23. – 24. januar 2007 (BM 03/07).

Til møtet denne gang var invitert direktør Egil Sundbye, underdirektør Eli Selstad og avdelingssjef Bernt Aas i OVF. Temaet var system og praksis vedrørende forvaltning av fondets presteboliger.

Direktør Egil Sundbye innledet om fondets overordnede politikk på området og om konkrete endringer for å forbedre system og praksis.

Saken ble drøftet.

Sak BM 37/07

Biskopenes vigslingspraksis

Saken var meldt av biskop Ernst Baasland, som ba om at biskopene orienterte hverandre gjensidig om sin praksis og utvekslet erfaringer.

Det var enighet om at saken hører nøye sammen med sak BM 29/07 om delegasjon av biskopens myndighet, og at det er mest tjenlig å behandle saken som et element i denne.

Sak BM 38/07

Kontaktpersonordningen

Bispemøtet drøftet i mars 2007 et forslag om endringer i kontaktpersonordningen fremmet av Samarbeidsrådet for overgrepssproblematikk (BM 17/07). I forslaget blir formål, oppdrag og arbeidsområde tydeliggjort og avgrenset. Det foreslås at ordningen skal omfatte begge arbeidsgiverområder i Den norske kirke. Samtidig skal ordningen fristilles fra arbeidsgiver- og tilsynsmyndighet ved at Ressursenteret får det organisatoriske ansvaret for ordningen.

Bispemøtet vedtok å gi sin tilslutning til hovedpunktene i forslaget.

Samarbeidsrådet har bearbeidet forslaget videre, bl. a. på bakgrunn av Bispemøtets spørsmål, og har oversendt et revidert forslag.

Bispemøtet har senere fått henvendelse om at KA reserverer seg fra det reviderte forslaget når det gjelder utgiftsdekning for bruk av kontaktpersonordningen i forbindelse med frivillige medarbeidere.

Bispemøtet gir sin tilslutning til det reviderte forslaget, med unntak av punktet som gjelder utgiftsdekning for bruk av kontaktpersonordningen i forbindelse med frivillige medarbeidere som engasjeres av menighetsrådet. Etter Bispemøtets syn er fellesrådet som soknets organ i økonomiske saker rette vedkommende for å bære slik utgiftsdekning, og at det dermed må være KA som bærer disse utgiftene innenfor den foreslåtte ordningen. Dersom partene ikke kan enes om dette, går Bispemøtet inn for at frivillige medarbeidere inntil videre holdes utenfor ordningen.

Sak BM 39/07

Endringer i Bispemøtets forretningsorden

Det forelå forslag til endringer i Bispemøtets forretningsorden for å fjerne begrensninger i valgbarhet, tilpasse forretningsordenens bestemmelser om forholdet mellom Kirkemøtet og Bispemøtet til Kirkemøtets forretningsorden, samt foreta presiseringer og redaksjonelle og språklige forbedringer.

Bispemøtet endrer sin forretningsorden som følger (ny ordlyd i kursiv):

§ 1 første punktum:

Bispemøtet samles normalt tre til fire ganger hvert år.

§ 5

Bispemøtets preses velges av Bispemøtet for en periode på fire år. Valget foregår på det første møtet i annet halvår i de år det skal foretas valg. Funksjonstiden strekker seg fram til og med det møtet da nytt valg foretas. Det er ikke til hinder for valg som preses at det står igjen mindre enn fire år av tjenestetiden. Bispemøtets preses, i dennes fravær vise-preses, leder Bispemøtets og arbeidsutvalgets forhandlinger.

§ 10

Arbeidsutvalget består av preses, visepreses og et tredje medlem. Visepreses og det tredje medlemmet velges av Bispemøtet for en periode på to år. Valget foregår på det første møtet i annet halvår i de år det skal foretas valg. Funksjonstiden strekker seg fram til og med det møtet da nytt valg foretas.

§ 20

Følgende instanser har rett til å kreve saker behandlet i Bispemøtet :

Kirkedepartementet

Kirkemøtet

Kirkerådet

den enkelte biskop

En biskop kan ikke kreve sak behandlet som gjelder forhold i andre bispedømmer.

§ 21

Saker som kreves behandlet etter ovenstående paragraf, må anmeldes til Bispemøtets sekretariat senest fire uker før møtet.

§ 22

Bispemøtet fastsetter sakslisten ved møtets begynnelse.

§ 23

Bispemøtet kan ikke kreve drøfting av saker som gjelder konkrete forhold i andre bispedømmer.

§ 24

Arbeidsutvalget utpeker saksordførere til å foredra den enkelte sak som skal behandles i Bispemøtet.

§ 27

”Statsråden i vedkommende departement” endres til: statsråden i Kirkedepartementet

§ 28

Bispemøtet, normalt ved arbeidsutvalget, kan invitere eksterne ressurspersoner til å foredra emner og delta under drøftingen av enkeltsaker.

§ 29

Saker av læremessig karakter forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkemøtet. Saker som omhandler kirkens liturgi og salmebok, skal være behandlet i henhold til reglene for saksbehandling i liturgisaker før endelig vedtak om ordninger fattes. (Tilsvarende Kirkemøtets forretningsorden § 2-2 andre ledd.)

§ 30

I liturgisaker og andre læresaker hvor Bispemøtet skal avgi uttalelse til Kirkemøtet, skal Bispemøtet legge særlig vekt på å arbeide seg frem til konsensus.

§ 31

Dersom en tilråding i liturgisak eller annen læresak som har minst 2/3 flertall i Bispemøtet, ikke får flertall i Kirkemøtet, sendes saken tilbake til Bispemøtet. Ved annen gangs behandling i Kirkemøtet stilles krav om minst 2/3 flertall dersom vedtaket ikke er i samsvar med Bispemøtets siste tilråding. (Tilsvarende Kirkemøtets forretningsorden § 2-2 tredje ledd)

§ 32

Bispemøtet kan ikke selv treffe rettslig bindende vedtak.

§ 35

Et mindretall som har stemt imot et vedtak i Bispemøtet, kan kreve å få anført i protokollen hvem som har stemt imot vedtaket og angivelse av stemmetall for og imot.

§ 36

Et mindretall i Bispemøtet har rett til å få anført sin dissens i protokollen.

§ 37

Generalsekretæren utarbeider protokoll som gjennomleses av preses og sendes biskopene snarest mulig etter møtets avslutning.

§ 38

”vedkommende departement” endres til Kirkedepartementet

Sak BM 40/07

Endring i VTP-grunnreglene

Bispemøtet er gjort kjent med at unntaksbestemmelsen i grunnreglene for "Veien til prestedtjeneste" (VTP) § 3 etter sin ordlyd kan tolkes slik at biskopen har adgang til å fritta en ordinand fra stiftspraksis-elementet i VTP. Slikt fritak innebærer i sin konsekvens et inngrep i forvaltningen av cand. theol.-graden, som tilligger fakultetene. VTP-grunnreglene bør derfor endres, slik at biskopens myndighet til på egen hånd å fritta fra (eller ekvivalere) VTP-elementer bare gjelder ordinasjonssamlingene, mens fritak fra stiftspraksis forutsetter at vedkommende fakultet har fritatt ordinanden fra slik praksis.

Styringsgruppen drøftet saken på sitt møte 7. september 2007 (STVTP 17/07) og anbefaler at Bispemøtet endrer grunnreglene for "Veien til prestedtjeneste" § 3 til følgende ordlyd: *"Godkjent gjennomføring av "Veien til prestedtjeneste" er nødvendig vilkår for å bli ordinert til prest i Den norske kirke. Biskopen som forestår ordinasjon, kan godkjenne annen form for ordinasjonsforberedelse som likeverdig med ordinasjonssamlingene (jf §5) i "Veien til prestedtjeneste", eller i særlige tilfeller gi dispensasjon fra kravet om slike samlinger. Biskopen kan bare gi dispensasjon fra kravet om stiftspraksis (jf §5) dersom vedkommende lærested har fritatt ordinanden fra slik praksis."*

1. Bispemøtet endrer grunnreglene for "Veien til prestedtjeneste" § 3 til følgende ordlyd: *Godkjent gjennomføring av "Veien til prestedtjeneste" er nødvendig vilkår for å bli ordinert til prest i Den norske kirke. Biskopen som forestår ordinasjon, kan godkjenne annen form for ordinasjonsforberedelse som likeverdig med ordinasjonssamlingene (jf §5) i "Veien til prestedtjeneste", eller i særlige tilfeller gi dispensasjon fra kravet om slike samlinger. Biskopen kan bare gi dispensasjon fra kravet om stiftspraksis (jf §5) dersom vedkommende lærested har fritatt ordinanden fra slik praksis.*

2. Siden den foreslåtte endringen i virkeligheten er å rette opp en inkurie ved utformingen av reglene i 2004 og tilpasse VTP-reglene til gjeldende rett (fakultetenes autonomi i forvaltningen av cand.theol.-graden), anser Bispemøtet det ikke for nødvendig å forelegge endringsforslaget for samarbeidspartnerne (alle bispedømmeråd, de tre teologiske fakulteter) før vedtak i Bispemøtet, til tross for bestemmelsen i grunnreglene § 10.

Sak BM 41/07

Orienteringer og referatsaker

Det ble gitt følgende orienteringer og referater:

Olav Skjevesland:

Arbeidet i Kirkerådet (KR)

Arbeidsgruppe menneskesyn: anmode leder om å fortsette

UPP: Anmode leder om å fortsette

Prester i helsevesenet

Primatmøte i Norden, Gøteborg

Laila Riksaasen Dahl:

Arbeidet i gruppen Felles organisering av arbeidsgiveransvaret (FOA)

Arbeidet i Kontaktforum for ledelse og kompetanse (KLK)

Arbeidet i Styringsgruppen for "Veien til prestedtjeneste" (STVTP)

Finn Wagle:

Arbeidet i Nemnd For Gudstjenesteliv (NFG)

Personalsak

Odd Bondevik:

Arbeidet i arbeidsgruppe menneskesyn

Ole D. Hagesæther:

Arbeidet i Styringsgruppen for Arbeidsveilederutdanning (STAVU)

Arbeidet med Utviklingsprogram for proster (UPP)

Tyrkia-tur

Ernst Baasland:

Arbeidet i Mellomkirkelig Råd (MKR)

Prostekonferansen våren 2008

Visitautredningen

Økonomispørsmål

Ole Christian M. Kvarme:

Arbeidet i Norges Kristne Råd (NKR)

Arbeidet i Katolsk-Luthersk samtalegruppe (KATLUSA)

GT-oversettelse

Helga Haugland Byfuglien:

Trosopplæring

Arbeidet i Sentralt etterutdanningsutvalg (SEU)

Den økumeniske konferansen i Sibiu

Høring om Formål for barnehagen og opplæringen

Solveig Fiske:

Arbeidet i Sentralt arbeidsmiljøutvalg (SAMU)

Samarbeidsrådet for overgrepssproblematikk

Arbeidet i Institutt for Kristen oppseding (IKO)

Tor Berger Jørgensen:

Arbeidet i Samisk kirkeråd (SKR)

Arbeidet i Liturgisk utvalg (LU)

Sokneprestkursene (SPK)

Arbeidet i Kirkens utdanningscenter i nord (KUN)

Generalsekretæren:

Utredning diakontjenesten

Sak BM 42/07

Møteplanen

2008

22. – 23. januar i Kristiansand
10. – 13. mars i Oslo
30. april – 8. mai: Pilegrimsvandring
2. – 7. oktober i Oslo

2009

27. – 28. januar i Tønsberg
30. mars – 2. april i Oslo
22. – 23. juni i Oslo, fra kl. 10 første dag til kl. 13 siste dag. (Ekstraordinært møte viet forslagene i gudstjenestereformen)
1. – 6. oktober i Oslo

2010

26. – 27. januar i Fredrikstad
22. – 25. mars i Oslo
30. september – 5. oktober i Oslo

Sak BM 43/07

Møte med domprostene

Biskopene møter domprostene – normalt annen hvert år - til rådslagning om aktuelle saker innenfor rammen av et bispemøte. Sist biskopene møtte domprostene i et bispe-møte, var i 2004.

Følgende emner ble drøftet:

- bibelske og økumeniske perspektiver på kollektiv ledelse i kirken. Innledning ved biskop Odd Bondevik
- geistlig medlem av fellesråd og dette medlemmets medvirkning ved tilsetting i vigslede stillinger
- domprosten som biskopens stedfortreder
- domprosten i forhold til de andre prostene

Sak BM 44/07

Oppnevninger

Biskop Finn Wagle har søkt avskjed fra sitt embete med virkning fra 1. juli 2007.

Biskop Odd Bondevik har søkt avskjed fra sitt embete med virkning fra 1. mars 2007.

Bispemøtet foreslår

- overfor Kultur- og kirkedepartementet at biskop Solveig Fiske oppnevnes som nytt medlem av styret for Det praktisk-teologiske seminar, etter biskop Wagle.
Som vara foreslås biskop Helga Haugland Byfuglien,

- overfor Mellomkirkelig råd at Borg biskop oppnevnes som nytt medlem av Metodistisk-luthersk samtalegruppe (METLUSA), etter Møre biskop.
Domprosten foreslås som biskopens vara.

Sak BM 45/07

Støtte til demokratibevægelsen i Burma

Norske religiøse og humanistiske ledere gir sterk støtte til buddhistmunkene og demokratibevægelsen i Burma/Myanmar, og oppfordrer militærjuntaen til å etablere dialog.

En hel verdens blikk er i dag rettet mot Burma/Myanmar, hvor en militærjunta har holdt sitt folk bundet med jernhånd i 15 år, øvet ekstrem vold på menneskerettighetene i landet, og drevet folket fra velstand til stor fattigdom.

Nå reiser folket seg med fredelige midler, ledet av buddhistmunker, med krav om end-ringer. Deres budskap er: Nøden og overgrepene i landet kan ikke lenger tolereres. Det gjør et dypt inntrykk at buddhismen med sin religiøst funderte pasifisme her danner grunnlag for et modig engasjement og fellesreligiøs solidaritet.

Med største bekymring hører vi at flere hundre munkere nå er pågrepet i sine klostre. Voldsbruk mot munkene og mot folket som følger dem, kan ikke vekke annet enn større fortvilelse i folket selv, og avsky verden over.

Folket står samlet i sitt rettmessige krav. Derfor har juntaen alt å tape ved fortsatt maktbruk, og alt å vinne på å lytte til folkets entydige budskap.

Som religiøse og humanistiske ledere i Norge støtter vi den fredelige demonstrasjonen til fordel for forandring i landet og en grunnleggende forbedring av det burmesiske folks livsvilkår. Vi oppfordrer innstendig Burmas militærjunta til å avstå fra all videre makt-bruk mot den fredelige demokrati-bevegelsen. Med det for øye oppfordrer vi til forbønn eller markeringer alle steder hvor det er mulig.

Vi slutter oss til uttalelsen fra Norges utenriksminister: "De seneste dagers utvikling har vist at regimet må ta befolkningens lidelser og den dramatiske økonomiske situasjonen på alvor, og umiddelbart innlede en dialog med valgvingerne fra 1990 og lederne for de ulike etniske gruppene."

Oslo 27. september 2007

Norges Kristne Råd
Human-Etisk Forbund
Bispemøtet i Den norske kirke
Kirkens Nødhjelp
Kirkerådet/Mellomkirkelig råd for Den norske kirke